

Evaluatie Stipendiumregeling A-sporters

Onderzoek uitgevoerd door het W.J.H. Mulier Instituut,
centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

In opdracht van het Ministerie van VWS, directie Sport

drs. Colette Roques
dr. Mark van den Heuvel

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, oktober 2004

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Inleiding en onderzoeksopzet	9
1.1 Inleiding	9
1.2 De opzet van de evaluatie	9
1.3 Leeswijzer	15
2. De stipendiumregeling	17
3. Het bereik van de regeling	21
4. Het functioneren van de regeling in de praktijk	27
4.1 De regeling in de praktijk vanuit het oogpunt van de topsporter	27
4.2 De regeling in de praktijk vanuit het oogpunt van NOC*NSF en het Fonds voor de Topsporter	39
5. De effecten van de regeling	45
5.1 De effecten op de tijd besteed aan sport	45
5.2 De effecten op het prestatieniveau	50
5.3 De effecten op het financieel-economische en sociaal-maatschappelijk leven	53
6. Toekomstvisie	63
6.1 De ontwikkeling van stipendiumregeling in de toekomst	63
6.2 Alternatieve regelingen	64
7. Conclusies	67
LITERATUUR	71
Bijlage 1 Evaluatiekader	75
Bijlage 2 Geraadpleegde personen	79
Bijlage 3 Uitkeringsreglement	81

Samenvatting

Inleiding en onderzoeksopzet

Op 1 januari 2001 is de stipendiumregeling voor topsporters ingevoerd. Deze regeling is een uitvloeisel van de beleidsnota *Kansen voor topsport* die toenmalig staatssecretaris Vliegthart in februari 1999 aan de Tweede Kamer aanbood. De stipendiumregeling is een inkomensvervangende uitkering voor topsporters van 18 jaar en ouder met een A-status die minder dan het minimumloon verdienen. Het doel is, algemeen geformuleerd, dat topsporters via het stipendium in de kosten van hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien, zodat zij zich volledig aan het beoefenen van topsport kunnen wijden.

De hoofdonderwerpen die in deze evaluatie aan de orde komen zijn:

1. Het bereik van de regeling
2. Het functioneren van de regeling in de praktijk
3. De effecten van de regeling
4. De toekomst van de regeling

De gehanteerde onderzoeksmethoden zijn:

- Documentanalyse
- Enquête onder topsporters
- Gesprekken met topsporters
- Gesprekken met vertegenwoordigers van betrokken organisaties
- Secundaire analyse van de onderzoeksresultaten van de topsportklimaatmetingen

De resultaten van de enquête, die een belangrijk onderdeel van de onderbouwing van deze evaluatie vormen, zijn gebaseerd op een representatieve steekproef van 152 respondenten die op enig moment sinds 1 januari 2001 de A-status hebben gehad .

De stipendiumregeling

Eind jaren tachtig leidden klachten over een ongunstig topsportklimaat in Nederland, met name ten aanzien van het inkomen van topsporters, tot een discussie over een basisinkomen voor niet-beroepssporters. Deze discussie duurde vervolgens voort tot ver in de jaren negentig. Dit heeft geresulteerd in eerst een tijdelijke regeling en vervolgens een structurele regeling ten aanzien van een inkomensvoorziening voor topsporters.

De Tijdelijke Regeling, ook wel 'strippenkaartregeling' genoemd, gold voor de jaren 1999 en 2000. In de Tijdelijke Regeling werd gekozen voor de systematiek van de strippenkaart, waarbij de door de topsporter met een A-status ontvangen vergoeding afhankelijk was van de tijd die de topsporter aan training, voorbereiding en wedstrijden diende te besteden. De uitvoering van de regeling werd opgedragen aan uitzendbureau Randstad. De rechtsverhouding tussen de topsporter en Randstad was als een arbeidsovereenkomst. Daarmee was de topsporter voor het Nederlandse arbeidsrecht beschermd, terwijl bovendien de inhoudings- en afdrachtverplichtingen voor de loonbelasting en sociale verzekeringspremies een vaststaand gegeven werd.

Met de invoering van de stipendiumregeling per 1 januari 2001 werd een belangrijk uitgangspunt van de Tijdelijke Regeling, namelijk dat de vergoeding afhankelijk was van de feitelijke arbeidsinzet van de topsporter, verlaten. Het stipendium is een inkomensvervangende

uitkering die aan de A-sporter een vaste vergoeding biedt voor de kosten van het eigen levensonderhoud. Voor de belastingdienst en de werknemersverzekeringen is het stipendium gelijkgeschakeld met een fictieve dienstbetrekking. Dat wil zeggen, dat de topsporters een loonstrookje ontvangen, er loonbelasting wordt ingehouden en dat men is verzekerd voor de werknemersverzekeringen (ZW, WW en WAO). Het stipendium wordt verstrekt zolang de topsporter de A-status behoudt. Het Fonds voor de Topsporter voert de stipendiumregeling uit. Het heeft daartoe een uitkeringsreglement opgesteld waarin de aanspraken van de topsporter en de mogelijkheden tot bezwaar en beroep zijn vastgelegd. Het Fonds voor de Topsporter verzorgt de administratie voor de afdracht van loonbelasting en sociale verzekeringspremies. De door het ministerie van VWS voor de regeling vrijgemaakte middelen voorzien in de financiering van een stipendium voor maximaal gemiddeld 200 A-sporters per jaar. Dit is toegezegd voor de eerstvolgende Olympische periode van vier jaar, te beginnen in 2001. Er is derhalve uitgegaan van 800 volledige jaaruitkeringen in de periode 2001-2004. NOC*NSF heeft zich garant gesteld voor de meerkosten, indien er gerekend over een periode van vier jaar meer dan 800 volledige jaaruitkeringen worden gedaan.

Het bereik van de regeling

Er hebben veel meer topsporters dan verwacht gebruik gemaakt van de stipendiumregeling. De redenen voor dit onverwachte hoge aantal stipendiumontvangers zijn:

- De verbetering van het topsportklimaat in Nederland waardoor het aantal A-sporters is toegenomen;
- Het uitblijven van sponsorgelden voor A-sporters die mondiale successen boeken of die langere tijd goed presteren.
- De combinatie van een topsportcarrière en een betaalde baan is door de toenemende internationale concurrentie binnen de sport vrijwel niet meer mogelijk.

Het uitgangspunt van de regeling dat bij een succesvolle topsportcarrière de topsporters via sponsorgelden in hun levensonderhoud zouden kunnen voorzien, is niet juist gebleken. Het stipendium blijft ook na langere tijd de belangrijkste inkomstenbron voor veel topsporters. In die zin maakt het stipendium niet alleen topsport mogelijk in de beginfase van de carrière maar zorgt ook voor een verlenging van de topsportcarrière.

Door de topsporters wordt het inkomensverschil tussen de A-sporters en de B-sporters als te groot ervaren. Voor veel topsporters vormt de B-status de startfase van hun topsportcarrière; financiële ondersteuning in deze fase wordt eveneens van groot belang geacht.

De stipendiumregeling vermindert in hoge mate de financiële afhankelijkheid van de topsporter van derden (ouders, familie, vrienden).

Door de stipendiumregeling zijn topsporters veel beter in staat zich geheel aan topsport te wijden. De aan sport bestede tijd neemt vanaf het moment dat men het stipendium ontvangt sterk toe en benadert de ideale tijd die men aan de sport zegt te moeten besteden. Daarnaast heeft het ontvangen van het stipendium als effect dat veel topsporters op als gunstiger ervaren tijdstippen (doordeweeks overdag) kunnen trainen.

Een meerderheid van de topsporters toont zich positief over het stipendium in algemene zin. De (voormalige) stipendiumontvangers tonen zich in dit verband veel positiever dan de topsporters die nooit een stipendium hebben ontvangen.

De belangrijkste kritiek van de topsporters betreft de volgende zaken:

- De hoogte van het stipendium;
- De hoogte van het bedrag dat mag worden bijverdiend;

- De effecten op de sociale zekerheidspositie (met name de werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen en de pensioenvoorziening).

In dit verband blijken de verwachtingen van de topsporters soms hoger te zijn dan de doelstelling van het stipendium toelaat. Sommige topsporters vinden dat van een stipendium ook de kosten van levensonderhoud van een gezin zou moeten worden betaald en/of van een eigen huis. Het stipendium als inkomensvervangende uitkering heeft echter niet dit doel.

Het functioneren van de regeling in de praktijk

De periode tussen het verkrijgen van de A-status en de eerste uitbetaling van het stipendium ligt op ongeveer vier weken. Dit is een verbetering ten opzichte van de beginperiode waarin het voorkwam dat met terugwerkende kracht van meer dan een maand stipendia moesten worden uitgekeerd. De monitoring van de meetmomenten en het op grond hiervan aanschrijven van de bonden heeft zijn vruchten afgeworpen.

Het wegvallen van de A-status en daarmee van het stipendium heeft voor de topsporter drastische gevolgen. Indien topsporters terugvallen van de A-status naar de B-status ontstaat voor de meerderheid van deze groep een financieel probleem. Daarnaast loopt de tijd die men aan sport besteedt sterk terug.

In het algemeen blijken de regeling en de bijbehorende voorwaarden duidelijk te zijn voor de A-sporters. Daarnaast ervaren de meeste topsporters geen problemen met betrekking tot de uitvoering van de inkomstenstoets.

Het Fonds voor de Topsporter is door de komst van de stipendiumregeling een uitvoeringsorganisatie geworden met beperkte eigen middelen. De overgang richting uitvoeringsorganisatie leidde in het begin tot gebrek aan menskracht. Mede door ondersteuning vanuit NOC*NSF zijn de belangrijkste problemen opgelost. Wel stelt het Fonds voor de Topsporter zich de vraag of het in de komende jaren ook als uitvoeringsorganisatie wil blijven voortbestaan.

De effecten van de regeling

Een directe relatie tussen het stipendium en de geleverde sportprestaties is niet objectief in kaart te brengen. Er zijn veel andere factoren die de sportprestaties beïnvloeden. Wel is een subjectieve meting mogelijk aan de hand van het oordeel van de topsporters. De topsporters zelf vinden dat het stipendium prestatieverhogend werkt omdat er meer tijd voor de sport kan worden ingeruimd. Dit effect lijkt sterker te zijn voor de stipendiumregeling dan voor de strippenkaartregeling.

Voor veel topsporters is een effect van het stipendium dat zij langer met topsport door kunnen gaan. Het stipendium maakt dus niet alleen het bedrijven van topsport mede mogelijk maar zorgt ook voor continuïteit in de topsportcarrière.

De toekomst van de regeling

De verwachting is dat het aantal A-sporters op de middellange termijn (circa 4 jaar) beperkt zal toenemen. Het aandeel stipendiumontvangers binnen deze groep is niet precies vast te stellen. Het is mogelijk dat dit aandeel groter wordt gegeven het feit dat veel topsporters niet op een andere manier in hun levensonderhoud kunnen voorzien omdat sponsors op dit moment schaars zijn en omdat een betaalde baan naast een topsportcarrière steeds minder mogelijk is. Dit is uitgaande van ongewijzigd beleid. Aan de andere kant is niet ondenkbaar dat de maatschappelijke interesse c.q. de interesse vanuit het bedrijfsleven voor topsport in de komende jaren toeneemt waardoor minder topsporters een beroep hoeven te doen op de

stipendiumregeling. Het is reëel uit te gaan van een beperkte stijging van het aantal stipendiumsporters in de komende jaren.

Uit oogpunt van kostenbeheersing wordt door NOC*NSF nagedacht over een wijziging in de opzet van de stipendiumregeling. Het quoteren van het aantal stipendiumontvangers wordt als een mogelijkheid gezien waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar tak van sport en waarbij het toekennen van een stipendium is gekoppeld aan deelname aan het wedstrijd- en trainingsprogramma van de bond.

Een koppeling tussen toekenning van een stipendium en deelname aan het wedstrijd- en trainingsprogramma van de bond zou een bijstelling van de uitgangspunten van de regeling zijn voor zover het de individualiteit van de regeling betreft. Dat wil zeggen, de ontkoppeling van topsporter en (het wedstrijd- en trainingsprogramma van de) bond zoals die nu bestaat, zou hiermee worden verlaten.

1. Inleiding en onderzoeksopzet

1.1 Inleiding

Op 1 januari 2001 is de stipendiumregeling voor topsporters ingevoerd. Deze regeling is een uitvloeisel van de beleidsnota *Kansen voor topsport* die toenmalig staatssecretaris Vliegenthart in februari 1999 aan de Tweede Kamer aanbod. De stipendiumregeling is een inkomensvervangende uitkering voor topsporters van 18 jaar en ouder met een A-status die minder dan het minimumloon verdienen. Het doel is, algemeen geformuleerd, dat topsporters via het stipendium in de kosten van hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien, zodat zij zich volledig aan het beoefenen van topsport kunnen wijden.

Aan de Tweede Kamer is toegezegd dat de regeling in 2005 zou worden geëvalueerd. In overleg tussen het ministerie van VWS en NOC*NSF is echter besloten de evaluatie reeds in 2004 te laten plaatsvinden. Deze vervroeging heeft onder meer te maken met de (boven de verwachting liggende) toename van het aantal topsporters dat van de regeling gebruik maakt. Hierdoor nemen de kosten van de stipendiumregeling toe, in een periode waarin het ministerie van VWS zich voor een bezuinigingstaakstelling geplaatst ziet. Desondanks heeft de huidige staatssecretaris Ross-Van Dorp nog tijdens het evaluatieproces (8 juli 2004) besloten de financiering van het stipendium voor 2005 voor maximaal 275 A-sporters te garanderen. Ook heeft zij inmiddels (24 augustus 2004) toegezegd de stipendiumregeling te handhaven tot en met 2008. Over het precieze aantal stipendia dat VWS per jaar garandeert en de voorwaarden waaronder stipendia zullen worden toegekend, wordt na afronding van deze evaluatie een besluit genomen.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de evaluatie, welke in opdracht van het ministerie van VWS is uitgevoerd door het W.J.H. Mulier Instituut.

1.2 De opzet van de evaluatie

In de evaluatie dienden zowel vragen te worden beantwoord over de uitvoering van de regeling als over de resultaten en effecten van de regeling. Dit betekende dat een veelheid van vragen moesten worden geformuleerd teneinde aan de brede opzet van evaluatie te voldoen. Om de vragen te ordenen en het onderzoeksproces gestructureerd te laten verlopen is een evaluatiekader opgesteld. Dit evaluatiekader is een uitwerking van de hoofdonderwerpen en hoofdvragen in diverse deelvragen. De antwoorden op deze vragen geven tezamen een beeld van het verloop en de resultaten van de stipendiumregeling. Het evaluatiekader is in zijn geheel opgenomen in de bijlagen, hieronder worden de hoofdvragen genoemd.

Hoofdvragen

De hoofdonderwerpen en hoofdvragen in het evaluatiekader luiden als volgt:

1. Het bereik van de regeling
 - a. Bereikt de regeling de topsporters voor wie de regeling is bedoeld?
2. Het functioneren van de regeling in de praktijk
 - a. Hoe functioneert de regeling in de praktijk vanuit het oogpunt van de topsporter?

- b. Hoe functioneert de regeling in de praktijk vanuit het oogpunt van NOC*NSF en het Fonds voor de Topsporter?

3. De effecten van de regeling

- a. Stelt de regeling de topsporters inderdaad in staat zich geheel aan de sport te wijden?
- b. Welke effecten heeft het stipendium gehad op het prestatieniveau van de topsporters?
- c. Welke effecten heeft het stipendium gehad op het financieel-economisch en sociaal-maatschappelijk leven van de ontvangende topsporter?

4. De toekomst van de regeling

- a. In welke mate zal in de komende jaren een beroep worden gedaan op het stipendium en welke kosten zijn daarmee gemoeid?
- b. Zijn er alternatieve regelingen waarmee dezelfde of betere effecten kunnen worden gerealiseerd met minder of vergelijkbare kosten?

Methoden van onderzoek

Er zijn diverse methoden van onderzoek ingezet om de onderzoeksvragen te beantwoorden. De methoden zijn:

- Documentanalyse
- Enquête onder topsporters
- Gesprekken met topsporters
- Gesprekken met vertegenwoordigers van betrokken organisaties
- Secundaire analyse van de onderzoeksresultaten van de topsportklimaatmetingen

Documentanalyse

Relevante documenten met betrekking tot de ontstaansgeschiedenis en uitvoering van de stipendiumregeling zijn verzameld en bestudeerd. Hierbij gaat het om vergaderstukken van de Tweede Kamer, briefwisselingen, documentatie van het Fonds voor de Topsporter, onderzoeksrapporten enzovoort. Voor een volledig overzicht hiervan, zie het overzicht van geraadpleegde bronnen. Ook het verwerken van informatie van de studiefinanciering (Informatie Beheer Groep) en Sociale Verzekeringsbank (SVB) valt hieronder, evenals het verwerken van informatie uit het buitenland (UK Sports).

Enquête onder topsporters

Een belangrijk onderdeel van het onderzoek was de enquête onder de topsporters. Een steekproef bestaande uit alleen de huidige stipendiumontvangers zou te beperkt zijn. Daarnaast was het, gelet op de vraagstelling van het onderzoek, eveneens van belang om ook topsporters te enquêteren die nooit gebruik hebben gemaakt van het stipendium en om topsporters te enquêteren die gebruik hebben gemaakt van de strippenkaartregeling (de Tijdelijke Regeling, welke gold in 1999 en 2000, zie hoofdstuk 2). Door ook deze laatste groep in de steekproef te betrekken, is enige vergelijking mogelijk tussen de strippenkaartregeling en de stipendiumregeling.

Op grond hiervan is ervoor gekozen om alle topsporters die op enig moment sinds 1 januari 2001 de A-status hebben gehad, een enquête voor te leggen. Dit is gedaan door middel van een

internetenquête die aan de e-mailadressen van de topsporters is gestuurd. De internetenquête is uitgezet met behulp van bureau Comparison, gespecialiseerd in deze vorm van enquêteren. Het voordeel hiervan was dat ook topsporters die in het buitenland vertoefden in de gelegenheid waren om de enquête in te vullen.

Sinds 1 januari 2001 hebben 797 topsporters op enig moment een A-status bezeten (*populatie*). In totaal waren via NOC*NSF van 717 A-sporters sinds 1 januari 2001 de e-mailadressen bekend. Aan deze 717 topsporters is een e-mail gestuurd met een internetlink naar de enquête (*uitgenodigde steekproef*). Na een kleine week is een reminder gestuurd en na twee weken was de termijn voor het invullen van de enquête gesloten. Deze vrij korte periode was noodzakelijk gezien de datum waarop het rapport moest worden opgeleverd. Hierdoor is de respons lager dan anders wellicht het geval was geweest. Hierbij speelde ook mee dat veel topsporters zich juist in de onderzoeksperiode voorbereidden op de Olympische Spelen en derhalve weinig tijd hadden om binnen de gestelde termijn aan het verzoek tot medewerking te voldoen.

In totaal hebben 153 topsporters de internetlink naar de enquête gevolgd (*accepterende steekproef*), waarvan 152 deze ook (nagenoeg) volledig hebben ingevuld (*dataproducerende steekproef*). Dit betekent een respons van 21 procent.

Tabel 1.1 laat een responsoverzicht per bond zien.

Tabel 1.1 Responsoverzicht per bond

	Steekproef	Respons	Responspercentage
Kon. Ned. Roei Bond	61	17	28%
Kon. Ned. Hockey Bond	51	7	14%
Ned. Bond Aangepast Sporten	50	6	12%
Kon. Ned. Zwem Bond	45	13	29%
Kon. Ned. Wielren Unie	38	5	13%
Ned. Volleybal Bond	37	7	19%
Kon. Ned. Base & Softball Bond	36	6	17%
Kon. Ned. Watersport Verbond	25	9	36%
Ned. Basketball Bond	24	4	17%
Kon. Ned. Korfbal Verbond	23	6	26%
Kon. Ned. Schaatsenrijders Bond	23	2	9%
Kon. Ned. Ver. van Luchtvaart	21	3	14%
Kon. Ned. Atletiek Unie	19	6	32%
Kon. Ned. Krachtsport Bond	19	4	21%
Judo Bond Nederland	17	5	29%
Ned. Bowling Federatie	16	1	6%
Kon. Ned. Biljart Bond	15	4	27%
Hippische Sport Bond	15	2	13%
Nederlandse Bobslee Bond	14	6	43%
Squash Bond Nederland	14	5	36%
Ned. Handboog Bond	13	6	46%
Taekwondo Bond Nederland	12	2	17%
Kon. Ned. Dam Bond	11	5	45%
Ned. Triathlon Bond	10	4	40%
Kon. Ned. Gymnastiek Unie	10	1	10%
Kon. Ned. Lawn Tennis Bond	10	1	10%
Ned. Badminton Bond	9	3	33%
Kon. Ned. Motorrijders Vereniging	9	1	11%
Karate Do Bond Nederland	7	1	14%
Reddingsbrigades Ned.	7	1	14%
Ned. Golf Federatie	7	0	0%
Ned. Bridge Bond	6	2	33%
Kon. Ned. Schaak Bond	6	1	17%
Kon. Ned. Kano Bond	5	2	40%
Kon. Ned. Schutters Associatie	5	0	0%
Kon. Ned. Voetbal Bond	5	0	0%
Ned. Waterski Bond	4	2	50%
Ned. Ski Vereniging	4	0	0%
Ned. Darts Federatie	3	1	33%
Ned. Jeu de Boules Bond	3	0	0%
Federatie Oosterse Vechtsporten	3	0	0%
Ned. Tafeltennis Bond	2	1	50%
Kon. Ned. Alg. Scherm Bond	2	0	0%
Ned. Boks Bond	1	0	0%
Totaal	717	152	21%

Van de bonden met relatief veel A-sporters (meer dan 16 verzonden enquêtes) heeft het Watersport Verbond de hoogste respons (36%) en de Schaatsenrijders Bond de laagste (9%). Omdat de bonden slechts zijdelings betrokken zijn bij de stipendiumregeling, is niet te verwachten dat de over- of ondervertegenwoordiging van bepaalde bonden in de steekproef sterk van invloed is op de betrouwbaarheid van het onderzoek. Belangrijker voor het vaststellen van de representativiteit van de respons is derhalve de verdeling naar kenmerken die mogelijk van invloed zijn op de mening van de betrokken topsporters over het stipendium. Deze kenmerken dienen uiteraard meetbaar te zijn, zowel in de steekproef als in de responsgroep. Een dergelijke responsanalyse is mogelijk op de kenmerken man/vrouw, Olympische/niet-Olympische tak van sport en teamsport/(semi-)individuele sport. Onderstaande tabellen geven een overzicht van de responsanalyse op deze punten. Ten aanzien van de kenmerken Olympisch/niet-Olympisch en team/(semi-)individueel zijn de A-sporters c.q. respondenten van Nebas~NSG buiten beschouwing gelaten, omdat deze bond een verzameling bevat van verschillende takken van sport, deels Olympisch en deels team.

Tabel 1.2 Responsanalyse naar man/vrouw, Olympisch/niet-Olympisch, team/(semi-)individueel

	Steekproef		Respons	
Man	408	57%	80	53%
Vrouw	309	43%	72	47%
Olympisch	512	77%	113	77%
Niet-Olympisch	155	23%	33	23%
Team ¹	182	27%	32	22%
(Semi-)individueel	485	73%	114	78%

De gevonden verschillen tussen steekproef en respons zijn dusdanig klein dat zij binnen de 95%- betrouwbaarheidsmarges vallen. Dat wil zeggen dat de fractie mannelijke respondenten niet significant afwijkt van het aandeel mannen in de uitgenodigde steekproef. Ditzelfde geldt ten aanzien van de Olympische/niet-Olympische sporten en team/(semi-)individuele sporten. Geconcludeerd mag worden dat de respons op de onderzochte kenmerken als representatieve afspiegeling van de steekproef kan worden beschouwd. Aannemende dat het ontbreken van 80 A-sporters in de uitgenodigde steekproef als gevolg van onbekende e-mailadressen niet tot vertekening leidt, betekent dit tevens dat het onderzoek een representatief beeld geeft van de totale populatie (alle A-sporters sinds 1 januari 2001). De relatief lage respons vormt dus geen probleem voor de betrouwbaarheid van het onderzoek, omdat er geen sprake is van

¹ Omdat in de populatie geen onderscheid kan worden gemaakt tussen waterpolo en de andere zwemdisciplines en er in de steekproef verhoudingsgewijs minder waterpoloërs dan andere zwemmers zitten, zijn de alle A-sporters van de KNZB meegenomen bij de (semi-)individuele sporten.

systematische vertekeningen. Het betekent wel dat door het beperkte aantal waarnemingen statistische toetsen niet snel significant zijn.

Waar in deze rapportage wordt gesproken van verschillen tussen groepen zijn deze – tenzij anders vermeld – significant met een betrouwbaarheid van 95 procent.

De respons is als volgt in te delen naar gebruikers van de strippenkaart- en stipendiumregeling:

Tabel 1.3 Responsoverzicht naar gebruik regeling

	Absoluut	Percentage
Uitsluitend strippenkaartregeling	2	1%
Strippenkaart- en stipendiumregeling	24	16%
Uitsluitend stipendiumregeling	88	58%
Geen van beide	38	25%
Totaal	152	100

Omdat de groep topsporters die uitsluitend gebruik hebben gemaakt van de strippenkaartregeling zo klein is, zullen hier geen aparte uitspraken over worden gedaan. In de gevallen dat er een uitspraak wordt gedaan over het verschil tussen topsporters die wel (ooit) een stipendium hebben ontvangen en topsporters die nooit een stipendium hebben gehad, worden ze tot de laatste groep gerekend.

De leeftijd van de respondenten varieert tussen de 16 en 50 jaar. Gemiddeld is men 28 jaar oud ten tijde van het invullen van de enquête.

Opmerkelijk is dat de ruimte om een schriftelijke toelichting te geven op de antwoorden op de enquêtevragen door veel topsporters is gebruikt. Dit leidde tot soms uitgebreide verhalen over de effecten van het stipendium en over de voor- en nadelen ervan. Het blijkt een onderwerp te zijn dat leeft bij de topsporters. Hun opmerkingen zijn als citaten ter illustratie en ondersteuning van de kwantitatieve resultaten bij de betreffende onderwerpen geplaatst.

Gesprekken met topsporters

Er zijn gesprekken gehouden met 5 topsporters uit de volgende disciplines:

- Zwemmen
- Roeien
- Snowboarden
- Handboogschieten
- Wielrennen

Aangevuld met de (vaak uitgebreide) schriftelijke toelichting die 127 van de 152 respondenten hebben gegeven, geeft dit een goed beeld van wat het stipendium voor de Nederlandse topsporter betekent en wat de aandachtspunten hierin zijn wat betreft opzet en uitvoering.

Gesprekken met vertegenwoordigers van betrokken organisaties

Er zijn gesprekken gehouden met:

- Het ministerie van VWS, Directie Sport
- NOC*NSF, afdeling begeleiding en innovatie topsport
- Het Fonds voor de Topsporter
- De NOC*NSF AtletenCommissie
- Sportbonden (KNZB, KNHB, KNWU, KNRB, Squashbond Nederland, NebasNsg, KNBSB, Stichting Pro Volley)
- NL Sporter

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt de ontwikkeling en de uitvoering van de stipendiumregeling nader belicht. In de hoofdstukken 3 tot en met 6 volgt de beantwoording van de hoofdvragen aan de hand van de subvragen die in het evaluatiekader zijn geformuleerd. Iedere beantwoording van een subvraag wordt afgesloten met een korte samenvatting van de bevindingen, aangegeven door '→'. Hoofdstuk 7 bevat de belangrijkste conclusies. In de bijlagen zijn het evaluatiekader en het uitkeringsreglement van de stipendiumregeling opgenomen alsook een overzicht van de geraadpleegde personen.

2. De stipendiumregeling

In de sportwereld is al vele decennia sprake van een steeds toenemende internationale concurrentie. Het niveau is in die tijd dusdanig hoog geworden dat de top veelal niet meer valt te bereiken wanneer topsport als vrijetijdsbesteding naast werk of studie wordt verricht. Eind jaren tachtig leidden klachten over een ongunstig topsportklimaat in Nederland, met name ten aanzien van het inkomen van topsporters, tot een discussie over een basisinkomen voor niet-beroepssporters. Dit basisinkomen werd door het ontbreken van voldoende middelen en een afdoende juridische regeling niet gerealiseerd. Gedurende de jaren negentig heeft deze discussie echter voortgeduurd, waarbij NOC*NSF en de Atletencommissie stelden dat het gebrek aan een basisinkomen een belangrijk knelpunt vormde voor een topsportcarrière (AtletenCommissie 1998). Als mogelijke oplossingsrichting werd in 1998 door toenmalig staatssecretaris Terpstra (wederom) het verstrekken van een basisinkomen door het Fonds voor de Topsporter genoemd. Dit heeft geresulteerd in eerst een tijdelijke regeling en vervolgens een structurele regeling ten aanzien van een inkomensvoorziening voor topsporters. Hiermee wordt topsport in feite als beroep erkend en wordt, door de amateur-topsporter in staat te stellen zich volledig aan de sport te wijden, tevens gepoogd het verschil in uitgangspositie tussen deze groep en de veelverdienende beroepssporters te verkleinen.

De Tijdelijke Regeling ('strippenkaartregeling')

Voordat het stipendium als structurele regeling werd ingevoerd, was de zogenoemde Tijdelijke Regeling van kracht. Deze regeling gold voor de jaren 1999 en 2000. In de Tijdelijke Regeling werd gekozen voor de systematiek van de strippenkaart, waarbij de door de topsporter met een A-status ontvangen vergoeding afhankelijk was van de tijd die de topsporter aan training, voorbereiding en wedstrijden diende te besteden. De omvang van deze arbeid werd bepaald in overleg tussen de sportbond, NOC*NSF en de topsporter. De topsporter had alleen recht op betaling voor de uren die hij/zij aan trainingen en wedstrijden besteedde. De bond hield toezicht hierop.

De Tijdelijke Regeling kende een inkomenstoets. De topsporter die in enige periode meer verdiende dan het wettelijk minimumloon kon geen aanspraak maken op de regeling. De uitvoering van de regeling werd opgedragen aan uitzendbureau Randstad. De rechtsverhouding tussen de topsporter en Randstad was als een arbeidsovereenkomst. Daarmee was de topsporter voor het Nederlandse arbeidsrecht beschermd, terwijl bovendien de inhoudings- en afdrachtverplichtingen voor de loonbelasting en sociale verzekeringspremies een vaststaand gegeven werd.

De stipendiumregeling

Met de invoering van de stipendiumregeling werd een belangrijk uitgangspunt van de Tijdelijke Regeling, namelijk dat de vergoeding afhankelijk was van de feitelijke arbeidsinzet van de topsporter, verlaten. Het stipendium is een inkomensvervangende uitkering die aan de A-sporter een vaste vergoeding biedt voor de kosten van het eigen levensonderhoud. De keuze hiervoor wordt door VWS als volgt onderbouwd (Startnotitie wetgeving stipendium topsporters 3-9-'99):

- a. VWS gaat uit van de atleet als individu, met eigen rechten en plichten. De atleet is geen 'verlengstuk' van de bond. Iedere A-topsporters krijgt – als hij of zij in aanmerking komt voor de regeling – een zelfde inkomen.
- b. Een topsporter is in het systeem van 'loon-naar-werken' afhankelijk van het trainings- en wedstrijdprogramma. Is dat zwaar, dan komt de topsporter in aanmerking voor een

hoge vergoeding. Maar in een 'stille' periode, waarin minder getraind hoeft te worden, krijgt de topsporter een lagere vergoeding. Om dan toch nog in het levensonderhoud te kunnen voorzien, dient de topsporter op zeer korte termijn werk te vinden voor een korte periode, totdat het trainingsprogramma weer zwaarder is. De regeling waar VWS voor kiest, geeft de topsporter meer zekerheid.

- c. Sommige topsporters willen graag hun eigen trainingsprogramma volgen, los van wat de sportbond bedenkt. Dat is niet mogelijk in een loon-naar-werkenregeling

Het doel van het stipendium is een structurele verbetering aan te brengen in de maatschappelijke positie van de topsporter in Nederland. Het stipendium moet ertoe leiden dat de topsporter vanuit een meer onafhankelijke positie zijn sport professioneel en met gebruikmaking van de toenemende begeleidingsmogelijkheden uitoefent. Met het stipendium moet de topsporter zich volledig kunnen wijden aan de sport.

In de topsportnota *Kansen voor topsport* was aangekondigd dat het stipendium indien nodig bij wet zou worden geregeld. Hiervan is afgezien; een wettelijke verankering bleek niet nodig, volstaan kon worden met een uitkeringsreglement via het Fonds voor de Topsporter. De criteria voor toekenning van het stipendium zijn objectief toetsbaar. Het Fonds voor de Topsporter toetst slechts of de topsporter de A-status heeft (zie advies CMS Derks Star Busmann Hanotiau, 20 april 2000).

De kern van de regeling is dat A-sporters een maandelijks stipendium verstrekt wordt ter hoogte van maximaal 70 procent van het wettelijk minimumloon. Indien een A-sporter een inkomen heeft van meer dan 100 procent van het wettelijk minimumloon bestaat geen aanspraak op de stipendiumregeling. Bij een inkomen tussen 30 procent en 100 procent van het minimumloon wordt het stipendium zodanig begrensd dat de A-sporter in totaal (inkomen en stipendium) niet meer dan 100 procent van het wettelijk minimumloon ontvangt. Op het uitgekeerde bedrag vinden, voor zover noodzakelijk, de wettelijke inhoudingen en afdrachten plaats. Voor de belastingdienst en de werknemersverzekeringen is het stipendium gelijkgeschakeld met een fictieve dienstbetrekking. Dat wil zeggen, dat de topsporters een loonstrookje ontvangen, er loonbelasting wordt ingehouden en dat men is verzekerd voor de werknemersverzekeringen (ZW, WW en WAO). Dit houdt in dat, indien het stipendium stopt, er rechten zijn opgebouwd voor het verkrijgen van bijvoorbeeld een WW-uitkering.

Het stipendium wordt verstrekt zolang de topsporter de A-status behoudt. Een topsporter verkrijgt de A-status als hij/zij tot de beste 8 van de wereld hoort in zijn/haar sport. Deze status wordt door NOC*NSF aan topsporters voor de duur van twaalf maanden verleend. In dat jaar worden door de betreffende sportbond twee meetmomenten vastgesteld waarop de topsporter de kans krijgt zijn/haar status voor weer twaalf maanden te verlengen. Voldoet men op geen van beide momenten aan de gestelde criteria, dan wordt de A-status niet verlengd en heeft de topsporter in principe ook geen recht meer op een stipendium².

² Ter illustratie: een topsporter heeft van januari t/m december de A-status en vraagt voor die periode ook een stipendium aan. Deze aanvraag wordt goedgekeurd. In december haalt hij ook bij het tweede meetmoment de gestelde criteria niet. Dan verliest hij per 1 januari zowel zijn A-status als het recht op een stipendium. Zou het tweede meetmoment in september hebben plaatsgehad, dan zou hij bij het niet halen van de criteria zowel zijn A-status als zijn recht op het stipendium tot en met december behouden en deze pas daarna verliezen.

Indien een topsporter tussentijds de A-status verliest, dus niet aan het einde van het eerder toegedeelde jaar, loopt het stipendium zelf nog in ieder geval door tot en met de maand na de maand waarin de topsporter van NOC*NSF schriftelijk de mededeling heeft gehad dat de status is beëindigd.

De uitvoering van de regeling

Het Fonds voor de Topsporter voert de stipendiumregeling uit. Het heeft daartoe een uitkeringsreglement opgesteld waarin de aanspraken van de topsporter en de mogelijkheden tot bezwaar en beroep zijn vastgelegd. In bijlage 3 is het uitkeringsreglement opgenomen.

Het Fonds voor de Topsporter verzorgt de administratie voor de afdracht van loonbelasting en sociale verzekeringspremies.

Het verstrekken van het stipendium is gebaseerd op de A-status van de topsporter en op de inkomenstoets. De toewijzing van de A-status vindt eens per twaalf maanden plaats (met in deze periode twee meetmomenten) en de inkomenstoets eenmaal per jaar.

De door het ministerie van VWS voor de regeling vrijgemaakte middelen voorzien in de financiering van een stipendium voor maximaal gemiddeld 200 A-sporters per jaar. Dit is toegezegd voor de eerstvolgende Olympische periode van vier jaar, te beginnen in 2001. Er is derhalve uitgegaan van 800 volledige jaaruitkeringen in de periode 2001-2004. Indien in een afzonderlijk jaar er geld overbleef omdat er minder dan 200 volledige jaaruitkeringen zouden zijn, zouden de overblijvende middelen worden aangewend als egalisatie-reserve voor de jaren dat er meer dan 200 zijn.

In december 2000 heeft het kabinet, geïnspireerd door de in Sydney behaalde resultaten, 40 miljoen gulden (ruim 18,1 miljoen euro) extra voor de sport beschikbaar gesteld. Van dit bedrag is 20 miljoen gulden (ruim 9 miljoen euro) aan het Fonds voor de Topsporter beschikbaar gesteld als vooruitbetaling van de kosten van het stipendium voor de eerste vier jaar. Daarbij is er vanuit gegaan dat de kosten van uitvoering en indexering uit de rente van de 20 miljoen gulden betaald konden worden. NOC*NSF heeft zich garant gesteld voor de meerkosten, indien er gerekend over een periode van vier jaar meer dan 800 volledige jaaruitkeringen worden gedaan.

3. Het bereik van de regeling

De bij dit hoofdonderwerp behorende vragen richten zich op de mate waarin de regeling de topsporters bereikt voor wie zij bedoeld is.

Hoeveel topsporters hebben in de loop der jaren gebruik gemaakt van de regeling?

Tabel 3.1 geeft een overzicht van het (voorlopige) aantal jaaruitkeringen per bond per jaar in de periode 2001-2003³. Daarnaast zijn ook de totalen en de gemiddelden per jaar weergegeven. Tabel 3.2 bevat het daadwerkelijke aantal topsporters dat in deze jaren een stipendium heeft ontvangen. Hierbij is geen kolom 'totaal over 3 jaar' opgenomen, omdat deze dubbelstellingen zou bevatten van topsporters die gedurende meerdere kalenderjaren een stipendium hebben ontvangen. De gegevens zijn afkomstig van het Fonds voor de Topsporter, zoals zij bekend zijn medio 2004. Hierin is nog niet gecorrigeerd voor terugbetalingen. Dit kan vaak pas na enkele jaren definitief worden vastgesteld.

Uit tabel 3.1 blijkt dat over drie jaar gemeten de Koninklijke Nederlandse Zwem Bond de bond is met de meeste jaaruitkeringen totaal over drie jaar (94,7), gevolgd door de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond met 83,9 jaaruitkeringen en de Koninklijke Nederlandse Roei Bond met 75,4 jaaruitkeringen. Deze top 3 wordt op afstand gevolgd door de Koninklijke Nederlandse Base & Softball Bond, waarbij spelers van de nationale honkbalselectie een stipendium ontvangen, en de Koninklijke Nederlandse Wielren Unie, waarbij vooral baanrenners en veldrijders een stipendium ontvangen. Deze top 5, van de 39 bonden met stipendiumuitkeringen, herbergt bijna de helft van het totaal aantal jaaruitkeringen. De sterkste stijging van het aantal jaaruitkeringen gedurende de periode 2001-2003 heeft zich voorgedaan bij de Squash Bond Nederland, de Nederlandse Basketball Bond, de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie en de Nederlandse Volleybal Bond.

De top 5 in tabel 3.1 correspondeert met die in tabel 3.2, hoewel de verschillen tussen de top 3 en de nummers 4 en 5 groter zijn. De Koninklijke Nederlandse Zwem Bond heeft met een gemiddelde van 37,7 het grootste aantal stipendiumsporters.

De verwachting voor 2004 luidt dat er ongeveer 275 jaaruitkeringen zullen worden gedaan.

³ Hierbij is geen rekening gehouden met de hoogte van het stipendium. Iemand die vanwege te hoge inkomsten 50 procent van het maximale stipendiumbedrag ontvangt, is in deze tabel meegenomen als 1. Wel is rekening gehouden met het aantal maanden dat een stipendium wordt ontvangen. Iemand die in een kalenderjaar slechts gedurende 6 maanden een stipendium heeft ontvangen, is in deze tabel meegenomen als 0,5.

Tabel 3.1 Aantal jaaruitkeringen stipendium per bond, 2001-2003

Bond	2001	2002	2003	Totaal over 3 jaar	Gemiddeld over 3 jaar
Kon. Ned. Zwem Bond	27,3	30,4	37,0	94,7	31,6
Kon. Ned. Hockey Bond	23,3	28,6	32,1	83,9	28,0
Kon. Ned. Roei Bond	29,9	22,4	23,1	75,4	25,1
Kon. Ned. Base & Softball Bond	10,2	15,9	17,4	43,5	14,5
Kon. Ned. Wielren Unie	11,8	11,2	17,3	40,2	13,4
Ned. Bond Aangepast Sporten	8,4	12,3	12,5	33,2	11,1
Kon. Ned. Schaatsenrijders Bond	10,0	11,9	6,5	28,4	9,5
Kon. Ned. Watersport Verbond	5,2	12,2	11,1	28,4	9,5
Kon. Ned. Gymnastiek Unie	2,8	8,8	12,1	23,7	7,9
Nederlandse Bobslee Bond	7,8	8,3	4,3	20,4	6,8
Judo Bond Nederland	7,1	5,3	6,6	18,9	6,3
Kon. Ned. Krachtsport Bond	5,6	6,0	6,3	17,9	6,0
Ned. Triathlon Bond	7,9	4,2	3,8	15,9	5,3
Kon. Ned. Biljart Bond	4,3	3,2	7,1	14,5	4,8
Ned. Volleybal Bond	1,7	5,3	7,2	14,1	4,7
Ned. Handboog Bond	4,2	4,5	5,1	13,8	4,6
Ned. Badminton Bond	2,8	6,3	3,5	12,7	4,2
Taekwondo Bond Nederland	2,8	5,1	4,7	12,6	4,2
Squash Bond Nederland	0,3	3,8	8,3	12,3	4,1
Kon. Ned. Atletiek Unie	3,6	2,0	4,8	10,4	3,5
Ned. Bowling Federatie	4,0	2,9	3,0	9,9	3,3
Karate Do Bond Nederland	3,0	3,6	2,4	9,0	3,0
Kon. Ned. Lawn Tennis Bond	3,0	3,0	3,0	9,0	3,0
Kon. Ned. Korfbal Verbond	1,9	1,3	5,3	8,5	2,8
Reddingsbrigades Ned.	2,0	3,3	3,0	8,3	2,8
Ned. Darts Federatie	2,0	2,9	2,7	7,6	2,5
Ned. Basketball Bond	1,0	1,3	4,8	7,1	2,4
Kon. Ned. Dam Bond	1,0	1,7	4,2	6,8	2,3
Ned. Waterski Bond	2,8	1,8	1,0	5,6	1,9
Ned. Bridge Bond	2,0	1,0	1,5	4,5	1,5
Ned. Ski Vereniging	1,4	1,3	1,0	3,7	1,2
Kon. Ned. Schaak Bond	1,0	1,0	0,9	2,9	1,0
Hippische Sport Bond	0,4	0,6	1,3	2,3	0,8
Kon. Ned. Kano Bond	0,0	0,4	1,8	2,3	0,8
Kon. Ned. Ver. van Luchtvaart	0,2	1,0	0,5	1,7	0,6
Kon. Ned. Motorrijders Vereniging	1,0	0,5	0,0	1,5	0,5
Kon. Ned. Voetbal Bond	0,5	1,0	0,0	1,5	0,5
Federatie Oosterse Vechtsporten	0,3	0,0	1,1	1,3	0,4
Kon. Ned. Schutters Associatie	1,0	0,0	0,3	1,3	0,4
Totaal	205,1	236,2	268,4	709,7	236,6

Tabel 3.2 Aantal stipendiumontvangers per bond, 2001-2003

Bond	2001	2002	2003	Gemiddeld over 3 jaar
Kon. Ned. Zwem Bond	37	34	42	37,7
Kon. Ned. Hockey Bond	36	36	40	37,3
Kon. Ned. Roei Bond	41	35	36	37,3
Kon. Ned. Base & Softball Bond	16	19	21	18,7
Kon. Ned. Wielren Unie	14	15	23	17,3
Ned. Bond Aangepast Sporten	13	14	16	14,3
Kon. Ned. Watersport Verbond	9	14	15	12,7
Kon. Ned. Schaatsenrijders Bond	11	15	10	12,0
Kon. Ned. Gymnastiek Unie	10	11	14	11,7
Nederlandse Bobslee Bond	11	10	8	9,7
Judo Bond Nederland	10	6	8	8,0
Kon. Ned. Krachtsport Bond	6	7	9	7,3
Kon. Ned. Biljart Bond	6	5	10	7,0
Ned. Volleybal Bond	4	7	10	7,0
Ned. Triathlon Bond	9	6	5	6,7
Taekwondo Bond Nederland	8	6	6	6,7
Squash Bond Nederland	2	8	10	6,7
Kon. Ned. Atletiek Unie	5	2	13	6,7
Ned. Handboog Bond	6	6	7	6,3
Ned. Badminton Bond	3	7	7	5,7
Ned. Bowling Federatie	4	4	4	4,0
Karate Do Bond Nederland	3	5	4	4,0
Kon. Ned. Korfbal Verbond	2	2	7	3,7
Reddingsbrigades Ned.	4	4	3	3,7
Ned. Darts Federatie	2	4	4	3,3
Kon. Ned. Lawn Tennis Bond	3	3	3	3,0
Kon. Ned. Dam Bond	1	3	5	3,0
Ned. Basketball Bond	1	2	5	2,7
Ned. Waterski Bond	3	2	1	2,0
Ned. Ski Vereniging	3	2	1	2,0
Ned. Bridge Bond	2	1	2	1,7
Hippische Sport Bond	1	1	2	1,3
Kon. Ned. Kano Bond	0	1	3	1,3
Kon. Ned. Ver. van Luchtvaart	1	1	2	1,3
Kon. Ned. Schaak Bond	1	1	1	1,0
Federatie Oosterse Vechtsporten	1	0	2	1,0
Kon. Ned. Schutters Associatie	2	0	1	1,0
Kon. Ned. Motorrijders Vereniging	1	1	0	0,7
Kon. Ned. Voetbal Bond	1	1	0	0,7
Totaal	291	301	360	317,3

Op grond van bovenstaande gegevens kan worden vastgesteld dat er veel meer topsporters gebruik hebben gemaakt van het stipendium dan verwacht. Alleen al in de periode 2001-2003 zijn er 109,7 jaaruitkeringen meer gedaan dan verwacht mocht worden op grond van een gemiddelde van ongeveer 200 per jaar (709,7 vs 600).

De responsgroep op de enquête bestaat voor 74 procent uit topsporters die op enig moment gebruik hebben gemaakt van de stipendiumregeling. Uitgaande van een aantal van 797 A-sporters sinds 1 januari 2001 zou dit betekenen dat sinds de invoering van het stipendium circa 590 (verschillende) topsporters van deze regeling gebruik hebben gemaakt. Wellicht bevat deze berekening echter een kleine overschatting, omdat stipendiumontvangers mogelijk iets meer aan deze enquête hebben meegewerkt dan niet-stipendiumontvangers.

Van de respondenten die op het moment van invullen van de enquête A-sporter zijn, ontvangt 55 procent een stipendium.

→ Er zijn in de periode 2001-2003 709,7 jaaruitkeringen gedaan. Dit zijn 109,7 jaaruitkeringen meer dan verwacht.

Is de doelgroep juist omschreven?

De doelgroep van de stipendiumregeling is gedefinieerd als Nederlandse topsporters met een A-status, die minder verdienen dan het Wettelijk Minimumloon.

In de Startnotitie wetgeving stipendium topsporters van 3-9-'99 wordt gesteld "De regeling is met name bedoeld om topsporters tijdelijk te steunen. Dat zal vooral in de startfase van hun topsportcarrière zijn. Op dat moment bestaat er nog weinig belangstelling van sponsors voor topsporters. Als topsporters mondiale successen boeken, neemt de interesse van het bedrijfsleven toe en zal de aanspraak op de inkomensregeling in de regel komen te vervallen."

Dit roept de vraag op of de beperking van de regeling tot topsporters met een A-status hiermee in overeenstemming is. Zijn het niet juist de aankomende talenten die in genoemde startfase zitten? Uit de open antwoorden van de topsporters blijkt dat velen van hen vinden dat er in een eerdere fase dan de A-status reeds financiële ondersteuning zou moeten zijn.

Ik ben van mening dat het verschil tussen een A en B-status nu te groot is, waardoor als men zijn/haar A-status verliest niet meer op hetzelfde niveau kan sporten. Daardoor zou ik de A-status hetzelfde laten (misschien de mogelijkheid om net iets meer bij te kunnen verdienen, waardoor eventuele terugval in B-status opgevangen kan worden door sponsorgelden), de B-status bijdrage te vergroten (om terugval tegen te gaan, waardoor sporters die hun A-status verliezen op ongeveer hetzelfde niveau tijd kunnen blijven besteden aan hun sport) en tot slot een C-status in het leven te roepen, die dan de rol invult van de B-status nu. Waardoor de kans groter wordt dan de sporters zich sneller fulltime bezig kan houden met zijn of haar sport. Hierdoor wordt het inkomen van sporter veiliger gesteld, waardoor de sporter meer risico kan nemen om fulltime te gaan sporten en alles daarvoor opzij kan zetten. Ook het verloop tussen (C-) B- en A-status wordt een stuk beter waardoor grote terugval in inkomen wordt verkleind. (zwemmer)

Het stipendium is te beperkt, te korte termijn gericht. Mijn mening daarom is, dat ook B-sporters een financiële ondersteuning moeten krijgen naast de kostenvergoeding voor hun sportpraktijken. Door een financiële ondersteuning hebben de B-sporters meer mogelijkheden om te trainen en zo ook meer mogelijkheden om naar de top te groeien.
(tafeltennisser, aangepast sporten)

Als B-sporter verdien je ook iets van vergoedingen, vind ik. Je kan moeilijk als junior in een keer doorstoten naar de top.
(zeilster)

Daarbij moet je voordat je de A-status = stipendium verdient ook veel investeren. En de weg naar de top is lang. Vandaar lijkt het mij ook niet gek om B-sporters financieel bij te staan. Ik geloof dat dit al wel gebeurt, weet alleen de bedragen niet. Er zou meer naar de verdiensten over meerdere jaren moeten worden gekeken. Nederland heeft soms de mentaliteit van: "Als je kampioen bent dan sponsor ik je!" Maar er is juist hulp nodig om kampioen te worden!
(schaatser)

Het grote verschil tussen de A- en de B-status vind ik onterecht. Juist wanneer je aankomende topper bent heb je ook ondersteuning nodig en misschien nog wel meer dan als A-sporter. Uitzendingen moet je vaak zelf betalen, je hebt vaak minder sponsors enz. Ik denk daarom dat de B-status moet worden ge-upgrade, om de overgang van B- naar A en vooral weer terug niet te groot te maken.
(roeier)

Uit de enquête blijkt dat 41 procent van alle respondenten (n=148) het (helemaal) eens is met de stelling "Ik vind dat de regeling ook zou moeten gelden voor B-sporters". 31 procent is het hier (helemaal) mee oneens en 28 procent heeft 'neutraal' ingevuld.

→ Veel topsporters menen dat de stipendiumregeling zich ook zou moeten uitstrekken tot de topsporters met een B-status. Dit heeft zowel betrekking op de voorkant als de achterkant van de regeling, dat wil zeggen: zij vinden ondersteuning ook in een eerdere fase van hun carrière belangrijk en zij vinden het verschil bij teruggang van de A- naar de B-status te groot.

4. Het functioneren van de regeling in de praktijk

Hoe functioneert de regeling in de praktijk? In dit hoofdstuk wordt de praktijk zowel belicht vanuit het oogpunt van de topsporter, paragraaf 4.1, als vanuit het oogpunt van het Fonds voor de Topsporter en NOC*NSF, paragraaf 4.2.

4.1 De regeling in de praktijk vanuit het oogpunt van de topsporter

Hoe beoordelen de topsporters de regeling in algemene zin?

Uit zowel de gesprekken als de enquête komt naar voren dat topsporters het bestaan van het stipendium positief beoordelen. In de enquête is in algemene zin gevraagd of men over het geheel genomen positief of negatief is over het stipendium in de huidige vorm. Deze vraag is aan iedereen gesteld. De meerderheid toont zich positief en weinig topsporters zijn negatief over de regeling.

Wanneer wordt gekeken naar het verschil tussen de topsporters die nooit een stipendium hebben ontvangen en de topsporters die wel een stipendium hebben (gehad), blijkt dat de eerstgenoemde groep veel minder positief tegenover het stipendium staat dan de stipendiumontvangers.

Tabel 4.1 Algemeen oordeel topsporters over het stipendium in de huidige vorm

	Nooit stipendium ontvangen n=40	Wel (ooit) stipendium ontvangen n=108	Totaal n=148
(Zeer) negatief	12%	5%	7%
Neutraal	53%	14%	24%
(Zeer) positief	35%	81%	69%
Totaal	100%	100%	100%

Dat men overwegend positief is over het stipendium blijkt ook uit de antwoorden op de vraag of men de invoering van het stipendium een verbetering vindt van het topsportklimaat in Nederland. Een hoog percentage, 93 procent, is het hiermee eens. Ook hier antwoorden de stipendiumontvangers positiever dan de topsporters die nooit een stipendium hebben ontvangen.

Tabel 4.2 Mening topsporters n.a.v. stelling “De invoering van het stipendium is een verbetering van het topsportklimaat in Nederland”

	Nooit stipendium ontvangen n=40	Wel (ooit) stipendium ontvangen n=107	Totaal n=147
(Helemaal) mee oneens	5%	-	1%
Neutraal	12%	4%	6%
(Helemaal) mee eens	83%	96%	93%
Totaal	100%	100%	100%

Ook uit de toelichting op de voor- en nadelen van het stipendium die veel topsporters hebben gegeven aan het einde van de enquête, komt een zeer positief beeld naar voren. Nagenoeg iedereen toont zich voorstander van een stipendium of inkomensvoorziening in het algemeen. Onderstaande citaten zijn illustratief voor de positieve houding van de topsporters.

*Ik ben over het algemeen genomen positief over het stipendium en hoe deze momenteel wordt verstrekt en beoordeeld. Het heeft mij in staat gesteld me meer in te kunnen zetten voor de sport en ik heb naar mijn mening ook betere prestaties geleverd.
(taekwondoka)*

*Ik vind het stipendium over het algemeen een hele goede regeling. In mijn sport (turnen) heeft het tot nu toe alleen maar een hele hoop geld gekost, mijn ouders waren natuurlijk mijn grootste sponsors! Nu ik de A-status heb gehaald is er voor mijn ouders een last van hun schouders gevallen, ik ben financieel een stuk onafhankelijker geworden en daar ben ik (en met name ouders) wel blij mee natuurlijk. Dus naar mijn mening moet het stipendium ZEKER voort worden gezet, ik zie het ook wel een beetje als een beloning voor het jaren lang harde trainen...
(turner)*

*Ik ben zeer enthousiast over het stipendium. Zelf heb ik geen knelpunten wat betreft het stipendium. Grote voordelen voor mij zijn meer tijd voor sociale contacten en geen hoge particuliere ziektekostenverzekering.
(poolbiljarter)*

De meningen zijn verdeeld of de invoering van het stipendium ook betekent dat Nederland in vergelijking met het buitenland voorop loopt. Vrijwel niemand is het hier (helemaal) mee oneens, maar minder dan helft is het (helemaal) eens met deze stelling (44%).

Tabel 4.3 Mening topsporters n.a.v. stelling “Nederland loopt met deze stipendiumregeling voor op het buitenland”

	Nooit stipendium ontvangen n=39	Wel (ooit) stipendium ontvangen n=103	Totaal n=142
(Helemaal) mee oneens	3%	1%	1%
Neutraal	56%	54%	55%
(Helemaal) mee eens	41%	45%	44%
Totaal	100%	100%	100%

Ter vergelijking volgt hier een korte schets van de situatie in het Verenigd Koninkrijk (op basis van informatie op de websites van UK Sports, UK Athletes en Inland Revenue).

UK Sports financiert met Lottogelden de World Class Performance Programmes (WCCP's) van de nationale sportbonden. Doel hiervan is het ondersteunen van topsporters in hun ontwikkeling en hun voorzien van alle benodigde elementen om te presteren en winnen op het hoogste niveau. De sportbonden stellen een vierjarig WCCP voor hun tak van sport op, waarin wordt vastgelegd wat er zowel op bonds- als individueel niveau nodig is om de sporters op topniveau te laten presteren. Ook worden hierin de criteria vastgesteld waaraan een topsporter moet voldoen om deze steun te ontvangen. Een onderdeel hiervan dat vergelijkbaar is met het stipendium, zijn de Athlete Personal Awards. Dit is een bijdrage aan individuele topsporters die ervoor moet zorgen dat zij kunnen trainen en presteren op het hoogste niveau en, als zij dat willen, flexibeler werken of zelfs fulltime trainen zodat zoveel mogelijk tijd aan trainingen en wedstrijden wordt besteed. Het bestaat deels uit een bijdrage aan het levensonderhoud en deels uit een kostenvergoeding. De bijdrage voor het levensonderhoud is gebaseerd op persoonlijke omstandigheden (ander inkomen, inclusief de helft van prijzen- en startgelden en sponsorinkomsten) en afhankelijk van de leeftijd en prestaties (waarbij de prestatie-eisen flexibel kunnen worden gehanteerd door de bonden) van de topsporter. De bijdrage is zelden genoeg als enig inkomen maar helpt de topsporter aanzienlijk in het verwerven van de flexibiliteit die zij nodig hebben om zich te concentreren op hun sport. In uitzonderingsgevallen kunnen bonden ook vergoedingen betalen voor inkomensderving, bijvoorbeeld bij afwezigheid van werk om te trainen voor en deel te nemen aan de Olympische Spelen.

- Het algemeen oordeel over de stipendiumregeling is positief en vrijwel alle topsporters vinden het een verbetering van het topsportklimaat in Nederland. De stipendiumontvangers zijn op beide punten positiever dan de topsporters die nooit een stipendium hebben ontvangen.

Ervaren de topsporters knelpunten inzake de grondslag van de regeling (70 procent van het wettelijk minimumloon)?

Uit de enquête blijkt dat 43 procent van alle respondenten het stipendium te laag vindt. Iets meer dan de helft vindt het bedrag voldoende. Er is hierbij geen significant verschil tussen topsporters die nooit een stipendium hebben ontvangen en topsporters die wel een stipendium hebben (gehad).

Tabel 4.4 Mening topsporters over hoogte stipendium

	Nooit stipendium ontvangen n=39	Wel (ooit) stipendium ontvangen n=108	Totaal n=147
Te laag	36%	45%	43%
Voldoende	62%	55%	56%
Te hoog	3%	-	1%
Totaal	100%	100%	100%

Ook is ten aanzien van deze kwestie in de enquête een stelling geponeerd waarop alle respondenten hun mening is gevraagd. Hieruit blijkt dat 44 procent van de respondenten vindt dat het stipendium onvoldoende is om in het levensonderhoud te voorzien. De gevonden verschillen tussen wel- en niet-stipendiumontvangers zijn niet significant.

Tabel 4.5 Mening topsporters n.a.v. stelling “Een topsporter kan voldoende in zijn levensonderhoud voorzien wanneer hij een stipendium ontvangt”

	Nooit stipendium ontvangen n=40	Wel (ooit) stipendium ontvangen n=108	Totaal n=148
(Helemaal) mee oneens	53%	41%	44%
Neutraal	27%	20%	22%
(Helemaal) mee eens	20%	39%	34%
Totaal	100%	100%	100%

Bij de interpretatie van de meningen van de topsporters is het van belang een onderscheid te maken tussen de beleidsdoelstelling van het stipendium, namelijk te zorgen dat de topsporter in zijn eigen levensonderhoud kan voorzien, en de wensen/verwachtingen die kennelijk bij veel topsporters leven, namelijk het stipendium als beloning en daarmee waardering van hun inspanningen en/of als volledige inkomstenbron. Uit de open antwoorden blijkt dat een aanzienlijk deel van de topsporters van mening is dat het stipendium te laag is, met name om bijvoorbeeld een eigen huis te hebben of een gezin van te onderhouden. Voor deze groep topsporters blijkt de beleidsdoelstelling van de stipendiumregeling of niet duidelijk te zijn of tekort te schieten.

Sporters komen uit voor Nederland en doen daar alles voor, ik vind dat de overheid ze daarvoor moet belonen.
(schaatser)

Van het stipendium kun je geen gezin onderhouden. Daarom denk ik dat er voor mensen met een gezin het stipendium best wat hoger zou mogen zijn...
(zeiler)

*In september hoop ik vader te worden en gezien het feit dat ik nooit van het stipendium mijn gezin zou kunnen onderhouden is het gebrek aan financiële middelen een van de redenen dat ik nu fulltime ga werken en ga stoppen met topsport.
(roeier)*

*Ook vind ik de dat de hoogte van het stipendium zou moeten meegroeien met bijvoorbeeld leeftijd of ervaringsjaren in de sport. Ik ben zelf 30 jaar en al 11 jaar A-sporter. Mijn inkomen volgens het stipendium is het zelfde als iemand van 17 of 18 jaar. Maar die sporter van 18 jaar woont misschien nog wel bij zijn/haar ouders en maakt weinig kosten in levensonderhoud. Ik moet met het zelfde geld een gezin onderhouden, hypotheek betalen, een auto rijden etc. De kosten van levensonderhoud worden hoger naarmate je een gezin hebt en meer vaste lasten.
(hockeyster)*

Ook worden veel bezwaren geuit over de hoogte van de toegestane bijverdiensten. 62 procent van alle respondenten (n=148) vindt deze grens te laag. 37 procent vindt deze wel acceptabel. Hierbij is geen significant verschil tussen de topsporters die nooit een stipendium hebben ontvangen en de topsporters die wel een stipendium hebben (gehad).

*Nadeel van het stipendium is dat het niet loont om part-time te gaan werken. Met het oog op een maatschappelijke carrière na de sport kan werkervaring erg nuttig zijn bij het zoeken naar een baan. Maar doordat je al snel teveel gaat bijverdienen ben je eigenlijk voor niets aan het werken (stipendium wordt gekort). Dan is de keuze logisch (= makkelijk) om maar niet te gaan werken en je alleen maar te richten op de sport, terwijl met het oog op de toekomst een combinatie van beide misschien wel het beste is.
(hockeyer)*

*Een maximum aantal uren naast het stipendium werken vind ik goed, hier moet echter geen financiële limiet aan zitten. Als je een baantje voor 8 uur kan krijgen wat erg goed verdiend kan je dit niet aannemen omdat er dan op je stipendium gekort wordt. Dan wordt men gestraft voor hun salaris. Er zou juist bemoedigend gesproken moeten worden over bijverdiensten, echter wel met een uren-limiet.
(snookerspeelster)*

Al in 2002 is bekend dat de hoogte van het stipendium van dien aard is “dat bijverdienen noodzakelijk is voor de meeste A-sporters; zodra het stipendium plus de bijverdienste echter de 100 procent van het wettelijk minimumloon overschrijden, wordt er een korting op het stipendium toegepast” (brief Staatssecretaris aan Voorzitter Tweede Kamer 26-112002).

→ 43 procent van de topsporters vindt het stipendium te laag en 44 procent vindt het onvoldoende om in het levensonderhoud te voorzien. Veel topsporters lijken echter meer te verwachten (koophuis, gezin onderhouden) dan waar het stipendium voor is bedoeld, namelijk het eigen levensonderhoud. Ook de maximaal toegestane bijverdiensten worden te laag bevonden door het merendeel van de topsporters.

Hoeveel tijd zit er gemiddeld tussen het verkrijgen van de A-status en de eerste betaling van het stipendium?

De formele gang van zaken is als volgt: NOC*NSF stuurt direct na de toernooien/wedstrijden waarop A-statussen kunnen worden verdiend een brief aan de bonden met het verzoek om binnen twee weken topsporters die hiervoor in aanmerking komen, voor te dragen voor de A-status. Binnen twee weken daarna ontvangen de bonden bericht van NOC*NSF over het al dan niet toekennen van de A-status. Indien een topsporter een A-status krijgt toegekend, ontvangt hij/zij meteen een brief van het Fonds voor de Topsporter waarin staat dat ze zich kunnen melden bij het Fonds om een verzoek voor een stipendium in te dienen. Indien het verzoek van de topsporter het Fonds bereikt, laat het Fonds binnen twee weken weten of de topsporter in aanmerking komt voor een stipendium. Na de beslissing tot toekenning van het stipendium vindt in de maand daarna de eerste uitbetaling plaats. Eventueel zijn voorschotten mogelijk. In de praktijk zit er ongeveer vier weken tussen het verkrijgen van de A-status en het ontvangen van het stipendium.

Deze procedure is in de loop der jaren verscherpt. Het kwam nog wel eens voor dat een bond lang wachtte met een voordracht voor de A-status. Het gevolg hiervan was dat de situatie kon ontstaan dat het Fonds met terugwerkende kracht (bijvoorbeeld een periode van vier maanden) stipendia moest uitbetalen. Hierdoor kwamen een goede budgetbewaking en prognostisering in de knel.

Bij mij duurde het veel te lang tussen het behalen van de status en het aanvragen van de status door de Judo Bond. Ik heb in maart 2003 mijn status gehaald, pas in oktober 2003 volgde de uitbetaling!
(judoka)

Daarom is NOC*NSF ertoe overgegaan om de meetmomenten waarop A-statussen kunnen worden verdiend te monitoren, zodat de betreffende bonden meteen kunnen worden aangeschreven en worden verzocht om snel (binnen twee weken) tot voordracht over te gaan. Dit systeem heeft zijn vruchten afgeworpen. Het uitbetalen van stipendia met een terugwerkende kracht van langer dan een maand komt vrijwel niet meer voor. Overigens heeft ook de topsporter zelf enige invloed op het tijdsverloop. Als de aanvraag voor een stipendium niet volledig/op de juiste wijze is ingevuld of pas na enige tijd wordt ingeleverd (bijvoorbeeld als gevolg van een verblijf in het buitenland), loopt de toekenning ook vertraging op.

In de enquête onder de topsporters is gevraagd of het met hun ervaring strookt dat er een termijn is van twee weken tussen de ontvangst van het aanvraagformulier voor een stipendium en de toekenning van het stipendium en dat in de maand volgend op de beslissing tot toekenning de eerste uitbetaling plaatsvindt. Bij de meeste topsporters die op enig moment een stipendium hebben ontvangen, komen deze bepalingen overeen met hun ervaring (59%). Toch zegt nog 26 procent dat het niet overeenkomt met hun ervaringen. 15 procent antwoordt 'weet niet'. De periode tussen aanvraag en eerste uitbetaling wordt door de meeste topsporters aanvaardbaar gevonden (85%), terwijl 15 procent van de topsporters de periode te lang vindt.

Tabel 4.6 Mening topsporters over lengte periode naar ervaring t.a.v. deze periode

		Periode komt overeen met ervaring			Totaal n=108
		Ja n=64	Nee n=28	Weet niet n=16	
Mening over	In orde	92%	61%	100%	85%
lengte periode	Te lang	8%	39%	-	15%
Totaal		100%	100%	100%	100%

- De eerste betaling van het stipendium vindt over het algemeen plaats binnen de voorgeschreven termijn na de aanvraag. Dat in het eerste jaar van de stipendiumregeling er soms veel tijd zat tussen het behalen van de A-status door de topsporter en de eerste betaling van het stipendium was veelal te wijten aan de bonden die te lang wachtten met het aanvragen van de A-status bij NOC*NSF.

Hoeveel tijd zit er gemiddeld tussen het verliezen van de A-status en het stopzetten van het stipendium?

In principe zit er geen (overbruggings)tijd tussen het verlies van de A-status en het stopzetten van het stipendium. Als de A-status van de topsporter afloopt, ontvangt de topsporter een brief van het Fonds met de mededeling dat het stipendium stopt. In de praktijk kan het voorkomen dat de A-status en dus ook het stipendium nog enige tijd doorloopt nadat bij het laatste meetmoment de topsporter zijn A-status heeft verloren, bijvoorbeeld wanneer het tweede meetmoment in augustus was, maar de A-status was toegekend voor een jaar van november tot november. De stipendiumregeling is een aangewezen fictieve dienstbetrekking waarbij ook premies voor de werknemersverzekeringen worden betaald. Dit houdt in dat, indien het stipendium stopt, er rechten zijn opgebouwd voor het verkrijgen van bijvoorbeeld een WW-uitkering. Het Fonds is er van op de hoogte dat enkele topsporters daar ook gebruik van hebben gemaakt. Indien een topsporter tussentijds zijn A-status verliest, dus niet aan het einde van het eerder toegedeelde jaar, loopt het stipendium zelf nog in ieder geval door tot en met de maand na de maand waarin de topsporter van NOC*NSF schriftelijk de mededeling heeft gehad dat de status is beëindigd.

Op de vraag of de topsporters die een stipendium hebben (gehad) het redelijk vinden dat zij deze verliezen wanneer zij de A-status verliezen, antwoordt 43 procent ja. De helft (50%) vindt dit niet redelijk en 7 procent heeft geen mening (n=108). Uit de open antwoorden blijkt dat de druk die de topsporters voelen om hun A-status te behouden soms erg groot is, niet alleen vanwege sportieve ambities, maar juist ook vanwege het inkomensverlies als ze het stipendium niet meer krijgen.

Ik vind het goed dat sporters de kans geboden wordt om meer tijd in hun sport te steken, maar het heeft ook erg veel nadelen: onzeker bestaan, sport gaat om het geld en niet meer om de sport (je wilt je limieten voor een grand-prix halen om je status te kunnen verdedigen en niet meer omdat je daar graag wilt schieten), daardoor komt er veel druk op je schouders (handboogschietster)

Ik heb met veel plezier en succes gebruik gemaakt van beide regelingen. Het grootste nadeel was altijd de onzekerheid. Statussen worden maar voor een jaar of een half jaar verleend. Op het moment dat je dus je status verliest moet je dus weer zorgen dat je een inkomen hebt. (...) Kortom de onzekerheid die met de status gepaard ging is voor mij altijd een probleem geweest. (bowlster)

Volgens 91 procent van de topsporters is inkomenszekerheid ook van belang voor hun functioneren. Er is hierbij geen significant verschil tussen topsporters die wel een stipendium (hebben) ontvangen en topsporters die nog nooit een stipendium hebben gehad.

Tabel 4.7 Mening topsporters n.a.v. stelling “Inkomenszekerheid is belangrijk voor het functioneren als topsporter”

	Nooit stipendium ontvangen n=40	Wel (ooit) stipendium ontvangen n=108	Totaal n=148
(Helemaal) mee oneens	5%	4%	4%
Neutraal	8%	4%	5%
(Helemaal) mee eens	88%	93%	91%
Totaal	100%	100%	100%

- In principe stopt het stipendium zo gauw de topsporter geen A-status meer heeft. De periode tussen het laatste meetmoment en het aflopen van de A-status kan echter verschillen. De helft van de topsporters vindt het niet redelijk dat zij het stipendium verliezen wanneer zij de A-status verliezen, vooral vanwege de daarmee gepaard gaande inkomensonzekerheid.

Zijn er topsporters in financiële problemen gekomen na beëindiging van het stipendium door bijvoorbeeld het verlies van de A-status?

Het lijkt erop dat voor een deel van de topsporters die een stipendium hebben gehad er financiële problemen optreden als gevolg van het wegvallen van het stipendium nadat men de A-status heeft verloren (en dus niet als gevolg van te hoge inkomsten). Op de enquêtevraag hierover gaf 23 procent aan in financiële problemen te zijn gekomen. 11 procent was niet in financiële moeilijkheden gekomen en 66 procent zegt dat deze vraag niet van toepassing voor hen is. Voor een nauwkeuriger analyse zijn in onderstaande tabel alleen de antwoorden weergegeven van de topsporters die in de periode direct na hun stipendium de B-status hadden. Daaruit blijkt dat het merendeel van de betreffende topsporters in de financiële problemen te zijn gekomen.

Tabel 4.8 Financiële problemen van topsporters die A-status verloren

		Sporters die ooit een stipendium hebben ontvangen en in de periode direct daarna een B-status hadden
		n=14
In financiële problemen gekomen	Ja	86%
	Nee	7%
	Niet van toepassing	7%
Totaal		100%

Uit de opmerkingen van de topsporters aan het einde van de enquête valt op te maken waarom en op welke wijze men problemen ervaart na het wegvallen van het stipendium.

In aan sport als atletiek is het heel moeilijk je als A-sporter te handhaven. Er doen meer dan 200 landen mee op mondiale toernooien en een positie bij de eerste 8, die een A-status met zich meebrengt, is ontzettend moeilijk te behalen. Toen ik de A-status kreeg, heb ik mijn baan opgezegd en ben ik alle tijd in mijn trainingen gaan steken. Een aantal keren is het mij overkomen dat ik net 9de werd op een mondiaal tournooi, dus mijn A-status verloor. Dat betekende geen inkomen meer, geen ziektekostenverzekering etc. Het gat tussen A- en B-sporter is dan enorm groot en je valt echt in een gat. Je moet dan terugvallen op ouders om een beetje rond te komen en aangezien ik haast geen geld verdien op wedstrijden, brengt die druk extra stress met zich mee.

(atlete)

Na de beëindiging van de A-status bevind je je als topsporter in een heel lastige situatie: zonder inkomen, zonder zekerheid en dat heeft een negatieve invloed op de sportprestaties. Ik vind het beter als het stipendium ook voor de B-sporters bestemd is.

(dammer)

Wanneer de A-status van een sporter vervalt om wat voor reden dan ook, dan moet deze persoon minimaal 6 maanden doorbetaald krijgen. Dit in verband met het vinden van een degelijke baan. Het mag niet zo zijn dat een sporter na een mooie lange carrière ineens niets meer ontvangt. Zeker niet wanneer deze persoon bijvoorbeeld geblesseerd is geraakt en daardoor het meetpunt niet haalt.

(honkballer)

Het gat tussen A- en B-sporter is te groot. Je gaat van ruim 1250 euro (inclusief declaratie) naar 100 euro per maand. Er valt dus ineens een gat van 1100 euro per maand als je je A-status verliest.

(zwemmer)

Ik had een A-status van 10-2001 tot 9-2002 en daarna een jaar lang geen A-status. Van 7-2003 tot 5-2004 had ik wederom een A-status. Het was in de tussenliggende periode lastig om ineens die gehele status kwijt te raken. Een afbouwperiode zou een goede zaak zijn. Het is nu alles of niets.

(roeier)

Naast de financiële gevolgen blijkt het wegvallen van het stipendium na verlies van de A-status ook gevolgen te hebben voor de tijd die men aan de sport kan besteden. 60 procent van de 35 topsporters die deze vraag hebben ingevuld, kon hierdoor minder tijd aan de sport besteden omdat zij voor een andere bron van inkomen moesten zorgen. Voor 23 procent heeft dit geen gevolgen gehad voor de tijd die men aan sport besteedde en voor 14 procent was dit het moment dat men de sportcarrière ging afbouwen.

In dit kader kan ook het volgende worden opgemerkt: uit een inventarisatie die de Dienst Sport van het ministerie van VWS begin 2000 in opdracht van de Staatssecretaris onder een aantal gebruikers van de Tijdelijke Regeling heeft gehouden, bleek dat ook bij die regeling problemen werden ervaren ten aanzien van het verschil tussen A- en B-status. In het bijzonder werd genoemd de scheefgroei die binnen een team kan ontstaan doordat een of meer mensen van de selectie (bijvoorbeeld door blessures) de meetpunten hebben gemist. Zij hebben hierdoor geen A-status meer en daarmee geen recht op de strippenkaartvoorziening, maar zij dienen wel dezelfde tijd en inspanning aan hun sport te besteden als hun teamgenoten die wel een A-status en dus een inkomensvoorziening hebben. Ditzelfde probleem geldt ook ten aanzien van de stipendiumregeling.

- Het verliezen van de A-status en daarmee het stipendium kan financiële problemen veroorzaken. Voor 86 procent van de ondervraagde topsporters die na het stipendium terugvielen in de B-status was dit het geval. Hierdoor kan men minder tijd aan de sport besteden. Ook veroorzaakt het stress en kan het de topsporter weer financieel afhankelijk maken van bijvoorbeeld ouders of partner.

Is het voor de topsporters eenduidig en transparant wanneer men wel en wanneer men niet in aanmerking komt voor de regeling?

Het Fonds voor de Topsporter krijgt geen aanvragen voor een stipendium binnen van topsporters die daar totaal geen aanspraak op kunnen maken. De regeling lijkt voor de meeste topsporters duidelijk. Dit wordt bevestigd door de enquête. Bijna alle topsporters die een stipendium ontvangen of hebben ontvangen (94%), geven aan dat de voorwaarden om in aanmerking te komen voor het stipendium geheel of grotendeels duidelijk zijn. Ook zegt een ruime meerderheid van 80 procent dat het uitkeringsreglement geheel of grotendeels in duidelijke bewoordingen is weergegeven. Wel zijn er blijkens een aantal opmerkingen bij de open antwoorden in de beginfase van de stipendiumregeling enige onduidelijkheden geweest, waardoor er problemen zijn ontstaan met terugbetalingen.

*Het stipendium is een goede regeling, mits alle zaken nauwkeurig getoetst en gecorrigeerd worden. In 2001 en 2002 waren er opstartproblemen bij het fonds van de topsporter, waardoor een heleboel sporters problemen kregen met terugbetalingen. Dit was vanwege te laat anticiperen op de inkomstenstoets. Dit bevorderde de sport niet!
(volleyballer)*

Ik heb altijd netjes mijn papieren opgestuurd wat ik verdiende en een jaar later kwamen ze er ineens achter dat ik teveel verdiende en geen recht had op een stipendium, dus ik vind dat ze daar beter mee om moeten gaan en alles goed moeten berekenen zodat er geen fouten gemaakt worden.

(rolstoeldanseres)

- Na enige problemen in de beginfase van de stipendiumregeling lijken er nu weinig of geen onduidelijkheden meer te bestaan over de voorwaarden voor een stipendium.

Levert de regeling in de praktijk veel bezwaarschriften op van topsporters die menen ten onrechte geen stipendium te ontvangen?

In totaal hebben circa 30 topsporters naar aanleiding van het vaststellen van het terug te betalen bedrag nadere informatie toegezonden. Dit heeft bij 22 van deze 30 topsporters tot een herziening van de inkomenstoets geleid.

Zes topsporters hebben om een herziening van de inkomenstoets gevraagd op basis van persoonlijke gegevens en omstandigheden. Met hen is op ambtelijke basis overeenstemming over een terug te betalen bedrag bereikt.

Overigens komen zoals gezegd bij het Fonds geen aanvragen binnen van topsporters bij wie het volstrekt duidelijk is dat zij geen aanspraak kunnen maken op een stipendium. De topsporters zijn dus op de hoogte van de belangrijkste eisen die aan het ontvangen van een stipendium zijn verbonden.

- Circa 30 topsporters hebben aanvullende informatie geleverd op basis waarvan de inkomenstoets is herzien. Met zes topsporters is op hun verzoek een afwijkende regeling getroffen op grond van persoonlijke omstandigheden.

Hoe beoordelen de topsporters de aard en frequentie van de inkomenstoets?

De inkomenstoets vindt twee keer per jaar plaats, uiterlijk in juni en december. Hoewel hier het nodige administratieve werk bij komt kijken, zegt 81 procent van de (ex-)stipendiumsporters geen moeite te hebben met de frequentie van de inkomenstoets, terwijl 13 procent twee keer per jaar te vaak vindt (6% 'geen mening', n=108). Ook uit de toelichtende opmerkingen van de topsporters komt niet naar voren dat men moeite heeft met de uitvoering van de inkomenstoets, hoewel over de frequentie nog het volgende wordt gezegd:

Heb er een tot op de dag van vandaag een schuld aan over gehouden. Dit omdat de regeling absoluut niet gunstig is voor mensen die erbij werken (inkomenstoets geldt over het hele jaar).
(zwemmer)

Ook zou ik graag het stipendium in de rustige periodes los willen koppelen van de extra 30%, want op die manier zou je dus in de winter wat extra inkomen kunnen vergaren en je in de zomer 100% kunnen richten op je sport.
(handboogschietster)

De meerderheid van de topsporters die een stipendium hebben (gehad), vindt dat het Fonds de controle op een rechtmatige toekenning van het stipendium en de hoogte hiervan precies of zeer precies uitvoert (55%, n=108). Ongeveer een derde heeft geen mening hierover, terwijl 11 procent vindt dat de controle niet zo precies verloopt.

Overigens ervaart 15 procent van de topsporters het geheel aan activiteiten dat zij moeten verrichten ter verkrijging van het stipendium (aanvraag, financiële verantwoording) sterk als een belasting. 41 procent ziet dit enigszins als een belasting en 42 procent niet of nauwelijks (n=108).

- De meeste topsporters vinden de frequentie van de inkomstenstoets (twee maal per jaar) goed. Iets meer dan de helft vindt dat de inkomstenstoets (zeer) precies wordt uitgevoerd. Een klein deel van de topsporters (15%) ervaart het geheel aan activiteiten dat zij moeten verrichten ter verkrijging van het stipendium sterk als belasting.

Hoe wordt de stipendiumregeling ervaren door topsporters die niet binnen de doelgroep van de regeling vallen?

Er zijn 38 respondenten die noch van de strippenkaart-, noch van de stipendiumregeling gebruik hebben gemaakt en 2 respondenten die uitsluitend van de strippenkaart gebruik hebben gemaakt. Vergeleken met de respondenten die wel (ooit) een stipendium hebben ontvangen, zijn zij over het geheel genomen minder positief over het stipendium in de huidige vorm (35% t.o.v. 81%, zie tabel 4.1).

Hoewel niet significant, lijken zij bovendien de hoogte van het stipendium eerder voldoende te vinden dan (voormalige) stipendiumontvangers (64% t.o.v. 55%, zie tabel 4.4) en lijken ze het minder vaak een verbetering van het topsportklimaat in Nederland te vinden (83% t.o.v. 96%, zie tabel 4.2). Ook lijken de topsporters die nooit een stipendium hebben ontvangen sterker van mening dat het stipendium een vorm van competitievervalsing is (zie onderstaande tabel).

Tabel 4.9 Mening topsporters n.a.v. stelling “Ik vind het stipendium een vorm van competitievervalsing”

	Nooit stipendium ontvangen n=40	Wel (ooit) stipendium ontvangen n=108	Totaal n=148
(Helemaal) mee oneens	75%	88%	84%
Neutraal	15%	9%	11%
(Helemaal) mee eens	10%	3%	5%
Totaal	100%	100%	100%

- De topsporters die nog nooit een stipendium hebben ontvangen reageren zoals mag worden verwacht: zij zijn minder positief, lijken de hoogte van het stipendium vaker voldoende te vinden, lijken het minder als een verbetering van het topsportklimaat in Nederland te zien en lijken sterker van mening dat het een vorm van competitievervalsing is.

4.2 De regeling in de praktijk vanuit het oogpunt van NOC*NSF en het Fonds voor de Topsporter

Is het Fonds voor de Topsporter voldoende geëquipeerd (middelen/apparaat) om de regeling naar behoren uit te voeren?

Middelen

De middelen van het Fonds zijn beperkt. Het Fonds kan niet beschikken over eigen middelen en dat maakt de positie van het Fonds kwetsbaar en zorgt ervoor dat het Fonds aan de randen van de mogelijkheden opereert. Tegenvallers moeten worden opgevangen door het inzetten van gelden die voor het stipendium zijn bedoeld of door de bereidheid van NOC*NSF om een extra aantal stipendia te financieren. Het kapitaal dat in het fonds zit (ongeveer 25 miljoen euro) kan niet hiervoor worden gebruikt.

Het Fonds pleit voor de mogelijkheid voor eigen vermogensopbouw. Wellicht zou, aldus het Fonds, een klein deel van het kapitaal hiervoor kunnen worden gereserveerd of zou via een eenmalige donatie een begin kunnen worden gemaakt met vermogensopbouw.

Het aantal jaaruitkeringen dat in het kader van de stipendiumregeling in de eerste drie jaren is gedaan, is 709,7. Dit cijfer is pas bekend geworden in het begin van 2004. Al in een eerder stadium signaleerde het Fonds voor de Topsporter een overschrijding van het aantal van 200 stipendiumsporters per jaar (brief d.d. 30 september 2003 waarin melding werd gemaakt van 75 extra stipendiumsporters in 2003 en 2004). Het Fonds verzocht het ministerie om een extra bijdrage om deze stijging gedurende de jaren 2004 en verder op te kunnen vangen. De stijging in 2003 zou met eigen middelen kunnen worden gefinancierd. Het ministerie van VWS kwam tegemoet aan de meerkosten van 75 extra stipendiumsporters in 2004, via een extra financiële bijdrage van 900.000 euro. Hierbij ging het om een eenmalige bijdrage waaraan geen rechten konden worden ontleend voor 2005 en verder.

Bij het bekend worden van de definitieve cijfers in 2004 bleek het aantal stipendiumsporters in de gehele periode echter hoger te zijn dan ten tijde van het verzoek aan het ministerie van VWS was gedacht. Ook in 2001 en 2002 bleek het aantal van 200 te zijn overschreden. NOC*NSF heeft de toegezegde garantie bij overschrijding van het aantal stipendiumsporters gestand gedaan en extra middelen ingezet om de hogere aantallen stipendiumsporters te financieren. Om beter zicht te krijgen op mogelijke overschrijdingen in de toekomst heeft het Fonds besloten de gegevens over de aantallen topsporters onderdeel te laten uitmaken van de jaarrekening en daarmee van de externe accountantscontrole.

Is de overeengekomen onkostenvergoeding aan het Fonds voor uitvoering van de stipendiumregeling in de praktijk voldoende om de dienstverlening op een aanvaardbaar niveau te houden?

De uitvoeringskosten zijn voor de periode 2001-2004 gemaximeerd tot een bedrag van 500.000 gulden. In een brief van de Staatssecretaris aan het Fonds voor de Topsporters (31-10-2000) is dit als volgt geformuleerd: "Indien mocht blijken dat na betaling van de onkosten en de stipendia, de inkomsten van het Fonds, inclusief de renteopbrengsten van het kapitaal en de jaarlijkse bijdrage van 5 miljoen van het ministerie van VWS, ontoereikend zijn om de uitvoeringskosten te financieren, ben ik, overeenkomstig de gemaakte afspraken in ons Bestuurlijk Overleg, bereid om daarin bij te dragen tot een maximum van f 500.000,- (€ 226.890,11) per jaar".

In de praktijk is gebleken dat de renteopbrengsten onvoldoende zijn om er in een deel van het derde jaar en het gehele vierde jaar nog de uitvoeringskosten van te kunnen betalen. Binnen de 500.000 gulden die het ministerie van VWS heeft gegarandeerd lukt dit echter wel.

→ De renteopbrengsten alleen zijn onvoldoende om er in een deel van het derde jaar en het gehele vierde jaar de uitvoeringskosten van te kunnen betalen. Binnen de 500.000 gulden die het ministerie van VWS heeft gegarandeerd lukt dit echter wel.

Hoe hoog zijn de uitvoeringskosten voor en het kostenpercentage van de uitvoering van de regeling en hoe verhoudt dit zich tot vergelijkbare voorzieningen?

In 2001 is volgens de jaarrekening van het Fonds voor de Topsporter (2002) 199.467 euro besteed aan de uitkering van 2.091.883 euro aan stipendia voor 291 personen. In 2002 is 256.352 euro besteed aan de uitkering van 2.818.014 euro aan stipendia voor 301 personen. Dit betekent dat er in 2001 per stipendiumontvanger 685 euro aan kosten is besteed en in 2002 852 euro. In 2003 is dat bedrag 747 euro. Het percentage uitvoeringskosten ten opzichte van de uitvoeringslasten is in 2001 9,5 procent, in 2002 9,1 procent en in 2003 8,6 procent. Er is dus sprake van een relatieve daling van de uitvoeringskosten ten opzichte van de uitvoeringslasten. De kosten per klant laten echter geen eenduidige ontwikkeling zien.

Om te kijken hoe bovenstaande kengetallen zich verhouden tot die van andere voorzieningen, zijn deze gelegd naast die van de Sociale VerzekeringsBank⁴, de WIK-regeling (Wet Inkomensvoorziening Kunstenaar) en het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst (Fonds BKVB), dat basisstipendia uitkeert aan kunstenaars. Het blijkt echter niet mogelijk hier een redelijke vergelijking mee te maken, omdat het aantal ontvangers en/of de aard van de uitvoeringsactiviteiten (opbouw medisch dossier, beoordeling kunstcommissie, inkomenstoets e.d.) te zeer verschilt.

⁴ AOW (Algemene Ouderdoms Wet), ANW (Algemene Nabestaanden Wet), AKW (Algemene Kinderbijslag Wet), TOG (Tegemoetkoming Onderhoudskosten thuiswonende Gehandicapte kinderen) en TAS (Tegemoetkoming Asbest Slachtoffers)

- Vergelijkbare kengetallen ten aanzien van de uitvoeringskosten zijn moeilijk te vinden. Wel kan worden gesteld dat de uitvoeringskosten binnen de destijds afgesproken 10 procent (500.000 gulden kosten ten opzichte van 5.000.000 aan uitkeringen) blijven.

Zijn er topsporters geweest die ten onrechte een stipendium hebben ontvangen of een te hoog stipendium?

Op basis van eerste berekeningen moeten 39 topsporters, 13 procent, een teveel ontvangen bedrag aan stipendium over het jaar 2001 terugbetalen. Over 2002 zijn dit 36 personen, 12 procent, waarvan 14 topsporters ook over 2001 terugbetalingen moesten verrichten.

- Definitieve gegevens over terugbetalingen zijn nog niet bekend, maar het lijkt in de eerste twee jaar om 12 à 13 procent van de stipendiumontvangers te gaan. Deels betreft dit dezelfde personen.

Op welke manier wordt (accountants)controle uitgeoefend op het uitvoeren van de stipendiumregeling?

Binnen 13 weken na afloop van het jaar dient het bestuur van het Fonds voor de Topsporter een accountantsverklaring te overleggen, waarin de accountant vaststelt dat het Fonds uitsluitend stipendia heeft verstrekt conform de voorwaarden opgenomen in het goedgekeurde stipendiumreglement (Brief van Staatssecretaris aan Fonds voor de Topsporter 31-10-2000). De accountantsverklaring voor het jaar 2001 verscheen binnen de gestelde termijn van 13 weken. De verklaringen voor de jaren 2002 en 2003 verschenen niet binnen de gestelde termijn.

- Binnen 13 weken na afloop van het jaar dient het bestuur van het Fonds voor de Topsporter een accountantsverklaring te overleggen. De accountantsverklaring voor het jaar 2001 verscheen wel binnen de gestelde termijn, de verklaringen voor de jaren 2002 en 2003 niet.

Zijn de begrippen in het uitkeringsreglement voldoende helder geformuleerd, zoals de begrippen inkomen, bijverdiensten en onkostenvergoeding?

Van de 108 topsporters die een stipendium hebben (gehad), zegt 31 procent dat zij wel eens een verschil van mening hebben gehad met het Fonds voor de Topsporter over wat onder begrippen als inkomen, bijverdiensten en onkostenvergoeding moet worden verstaan. Dit duidt erop dat deze begrippen niet volledig helder zijn geformuleerd.

- Bijna een derde van de topsporters heeft wel eens een verschil van mening met het Fonds gehad over de genoemde begrippen. Wellicht zijn deze nog onvoldoende helder geformuleerd.

Wordt in de praktijk consequent aan deze omschrijvingen vastgehouden?

Zowel op de website over het stipendium als in de brief en het aanvraagformulier wordt consequent verwezen naar de begrippen zoals die in het uitkeringsreglement worden gedefinieerd.

- In de communicatie naar de topsporters toe wordt consequent verwezen naar de definitie van genoemde begrippen in het uitkeringsreglement.

Wordt er op adequate wijze gecontroleerd op inkomen en bijverdiensten?

Zoals in de vorige paragraaf reeds is opgemerkt, vindt de meerderheid van de topsporters die een stipendium hebben (gehad) dat het Fonds de controle op een rechtmatige toekenning van het stipendium en de hoogte hiervan precies of zeer precies uitvoert (55%, n=108). Ongeveer een derde heeft geen mening hierover, terwijl 11 procent vindt dat de controle niet zo precies verloopt.

- Het Fonds voert de controle zo precies mogelijk uit, maar is hierbij afhankelijk van de door de topsporters aangeleverde informatie.

Hoe wordt omgegaan met kortingen, terugvorderingen, extra uitkeringen en beëindigingen van het stipendium?

Topsporters die naar aanleiding van de inkomenstoets een bedrag terug moeten betalen, krijgen de mogelijkheid dit bedrag te verrekenen met de toekomstige stipendiumuitkeringen en/of het bedrag in termijnen terug te betalen.

Voor een beperkt aantal topsporters (in totaal hooguit 10), met name uit de beginperiode, geldt dat zij te veel stipendium ontvangen hebben, nu geen relatie meer hebben met het Fonds en in het verleden geen rekening met terugbetalingen hebben gehouden. Met deze topsporters worden individuele afspraken gemaakt.

- In principe kunnen topsporters die naar aanleiding van de inkomenstoets een bedrag terug moeten betalen, kiezen uit twee mogelijkheden: dit bedrag verrekenen met de toekomstige stipendiumuitkeringen en/of het bedrag in termijnen terugbetalen. In een beperkt aantal gevallen worden individuele afspraken gemaakt.

Wordt het stipendium op tijd uitbetaald?

Uitbetaling van het stipendium gebeurt maandelijks via een geautomatiseerd salarisadministratie systeem, waardoor dit steeds op tijd plaatsvindt.

- Doordat de uitbetaling is opgenomen in een geautomatiseerde salarisadministratie gebeurt dit steeds op tijd.

Is er gebruik gemaakt van beroepsprocedures, waarom, met welke uitspraken en hoe heeft de Commissie van Beroep gefunctioneerd?

Er is tot op heden geen gebruik gemaakt van de Commissie van Beroep voor de stipendiumregeling.

De statusregeling van NOC*NSF kent eveneens een bezwaar- en beroepsprocedure. Ook deze is niet ingeroepen in de afgelopen jaren. Overigens wordt het stipendium doorbetaald totdat de A-status daadwerkelijk is ontnomen.

→ Er zijn nog geen beroepsprocedures ingediend.

5. De effecten van de regeling

In dit hoofdstuk gaat de aandacht uit naar de effecten van de stipendiumregeling op het prestatieniveau van de topsporters, op het financieel-economisch en sociaal-maatschappelijk leven van de topsporter en op de toekomst van de huidige regeling en eventuele alternatieven voor de huidige opzet van de regeling.

5.1 De effecten op de tijd besteed aan sport

Stelt het stipendium topsporters inderdaad in de gelegenheid zich geheel aan topsport te wijden?

Een belangrijke doelstelling van het stipendium is de A-sporters de gelegenheid te geven zich geheel aan topsport te wijden. Op de stelling “Het stipendium stelt/stelde mij in staat mij geheel aan topsport te wijden” antwoordt 81 procent van de (voormalige) stipendiumontvangers (n=108) dat zij het hier (helemaal) mee eens zijn. Eén op de tien topsporters is het hier (helemaal) mee oneens en 9 procent is neutraal.

Indien deze doelstelling bereikt wordt, zou dat moeten betekenen dat topsporters vanaf het ontvangen van het stipendium meer tijd besteden aan sport.

Om hier zicht op te krijgen, is in de enquête gevraagd naar het aantal uren dat men gemiddeld per week aan sport besteedde voordat men het stipendium ontving en tijdens het stipendium. Hierbij ging het om de totale tijd besteed aan trainingen, wedstrijden, toernooien, fysiotherapie, mentale begeleiding en rust. Tevens is gevraagd wat de ideale hoeveelheid tijd besteed aan sport zou moeten zijn.

In de analyse is nagegaan hoe de werkelijke tijd besteed aan sport en de ideale tijd zich tot elkaar verhouden in de periode voor het stipendium en tijdens het stipendium. Het blijkt dat na ontvangst van het stipendium deze verhouding sterk verandert. Was in de periode voordat het stipendium werd ontvangen de hoeveelheid tijd besteed aan sport gemiddeld 70 procent van de ideale tijd die naar eigen zeggen moest worden besteed aan sport, na ontvangst van het stipendium steeg dit tot gemiddeld 92 procent. Met de komst van het stipendium wordt dus bijna de ideale hoeveelheid tijd die moet worden besteed aan sport bereikt. Uitgedrukt in uren blijkt dat de topsporters gemiddeld genomen 9,5 uur per week meer gaan sporten na ontvangst van het stipendium.

Verder is nagegaan of dit effect ook optrad toen de strippenkaart werd ingevoerd. Dit blijkt het geval te zijn maar minder sterk, een stijging van 10 procentpunten (van 77% naar 87%). Het structurele karakter van het stipendium blijkt dus in dit opzicht meer effect te sorteren dan de strippenkaartregeling, die uitging van de hoeveelheid tijd die men besteedde aan de sport. Hiervoor zijn meerdere mogelijke oorzaken aan te geven, waarvan het aanbod van trainingsprogramma's vanuit de bonden wellicht de belangrijkste is. Voor veel takken van sport, en in het bijzonder de teamsporten, wordt de hoeveelheid tijd die aan sport wordt besteed voornamelijk bepaald door het trainingsprogramma dat de nationale selectie door de bond krijgt voorgeschreven. Uit de gesprekken is naar voren gekomen dat een aantal bonden het

trainingsprogramma intensiverde nadat het stipendium het mogelijk maakte dat de topsporters zich volledig aan hun sport gingen wijden. Het programma wordt, met andere woorden, aangepast aan de mogelijkheden. En die mogelijkheden zijn door het stipendium verbeterd. Zo heeft de stipendiumregeling ook een effect richting de bonden.

Tabel 5.1 Tijd besteed aan sport (in uren en ten opzichte van ideale tijd besteed aan sport) voor, tijdens en na gebruik stipendium

	Gemiddeld percentage werkelijke tijd besteed aan sport t.o.v. ideale tijd besteed aan sport		Aantal bestede uren
Direct vóór gebruik stipendiumregeling	70%	n=82	21
Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	92%	n=83	31
Direct na gebruik stipendiumregeling	79%	n=34	23

Tabel 5.2 Tijd besteed aan sport (in uren en ten opzichte van ideale tijd besteed aan sport) voor, tijdens en na gebruik strippenkaart en stipendium

	Gemiddeld percentage werkelijke tijd besteed aan sport t.o.v. ideale tijd besteed aan sport		Aantal bestede uren
Direct vóór gebruik strippenkaartregeling	77%	n=22	28
Tijdens periode gebruik strippenkaartregeling	87%	n=19	33
Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	95%	n=19	37
Direct na gebruik stipendiumregeling	97%	n=12	36

Naast deze meer objectieve gegevens is ook aan de topsporters zelf gevraagd of zij dankzij strippenkaart en/of stipendiumregeling meer tijd aan hun sport zijn gaan besteden. Uit onderstaande tabel blijkt dat 86 procent van de topsporters die uitsluitend gebruik hebben gemaakt van de stipendiumregeling (n=85) volgens eigen zeggen dankzij het stipendium meer tijd zijn gaan besteden aan sport. Nadere analyse laat zien dat deze respondenten van 68 naar 92 procent van hun ideale trainingstijd zijn gegaan. De overige 14 procent besteedde zowel voor als tijdens de periode dat zij het stipendium ontvingen 82 procent van de ideale tijd aan sport. Van de 23 topsporters die van zowel de strippenkaart- als de stipendiumregeling gebruik hebben gemaakt, zijn er 7 alleen meer gaan sporten na gebruikmaking van de strippenkaart, 3 alleen na gebruikmaking van het stipendium en 6 kenden een cumulatief effect. 7 respondenten geven aan door geen van beide regelingen meer te zijn gaan sporten. Nadere analyse laat zien dat deze 7 personen al nagenoeg aan hun ideale trainingstijd zaten (97%).

Tabel 5.3 Topsporters die dankzij strippenkaart/stipendium meer tijd zijn gaan besteden aan sport

	Dankzij strippenkaart/stipendium meer tijd gaan besteden aan sport	
Zowel strippenkaart- als stipendiumregeling: strippenkaart ten opzichte van periode direct daarvoor	57%	n=23
Zowel strippenkaart- als stipendiumregeling: stipendium ten opzichte van periode dat men strippenkaart ontving	39%	n=23
Uitsluitend stipendiumregeling	86%	n=85

De bovenstaande gegevens worden bevestigd in de gesprekken en in de toelichting van de topsporters op de enquête. Velen zeggen veel meer tijd te kunnen besteden aan de sport zonder in beslag te worden genomen door financiële beslommeringen.

Daarnaast wordt gezegd dat men in het algemeen door het stipendium veel meer rust heeft gekregen, zoals uit onderstaande citaten blijkt. Het gaat hierbij zowel om hersteltijd van het sporten zelf als om verminderde stress.

Het grootste voordeel voor mij persoonlijk was/is dat ik met het stipendium mijn baan kon opzeggen, inkomsten behield en heel veel meer tijd aan sport kon besteden, de broodnodige rust kon inbouwen.
(wielrenner)

Het stipendium geeft veel meer rust in periodes tussen trainingsstages en wedstrijden. In plaats van geld zoeken, nu optimaal met sport bezig zijn.
(zeiler)

Mijn ervaring met het stipendium is in principe erg positief. Door het stipendium heb ik me volledig op mijn sport kunnen richten. Ik kan perfect trainen wanneer ik wil en heb daarnaast voldoende rust. Ik heb met het stipendium in principe rust gekocht.
(bobsleeër)

Deze bevinding komt overeen met de resultaten van een eerder onderzoek naar de invloed van de Tijdelijke Regeling (de strippenkaartregeling) op de professionaliteit van A-sporters (Ettema 2000). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat deze regeling effect heeft op de gemoedsrust en de financiële zekerheid van de topsporters.

Op de vraag of men naast het stipendium nog bijverdient/-verdiende, antwoordt de helft van de (voormalige) stipendiumontvangers bevestigend. Daarvan verdiende 28 procent meer dan 30 procent van het minimumloon bij, 72 procent minder. Bij 38 procent van de bijverdieners (dus 19 procent van het totaal aantal (voormalige) stipendiumontvangers) gaan/gingen deze activiteiten ten koste van de tijd die men idealiter aan hun sport zou moeten besteden om tot een optimale prestatie te komen.

Dit laatste is slechts in beperkte mate terug te zien in de percentages van de ideale trainingstijd. Wel kan worden geconstateerd dat de topsporters zonder bijbaan gemiddeld een aantal uren per week meer aan hun sport besteden dan de topsporters met bijbaan. Omdat beide groepen bijna

evenveel van hun ideale trainingstijd behalen, is de verwachting dat het vooral de topsporters zijn in de minder tijdsintensieve takken van sport die een bijbaan hebben.

Tabel 5.4 Tijd besteed aan sport (in uren en ten opzichte van ideale tijd besteed aan sport) voor en tijdens gebruik stipendium, naar bijbaan

		Gemiddeld percentage werkelijke tijd besteed aan sport t.o.v. ideale tijd besteed aan sport		Aantal bestede uren
Met bijbaan	Direct vóór gebruik stipendiumregeling	71%	n=36	18
	Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	90%	n=37	28
Zonder bijbaan	Direct voor gebruik stipendiumregeling	69%	n=43	22
	Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	92%	n=43	33

Tabel 5.5 Tijd besteed aan sport (in uren en ten opzichte van ideale tijd besteed aan sport) voor en tijdens gebruik strippenkaart en stipendium, naar bijbaan

		Gemiddeld percentage werkelijke tijd besteed aan sport t.o.v. ideale tijd besteed aan sport		Aantal bestede uren
Met bijbaan	Direct vóór gebruik strippenkaartregeling	70%	n=14	23
	Tijdens periode gebruik strippenkaartregeling	82%	n=12	30
	Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	94%	n=12	35
Zonder bijbaan	Direct voor gebruik stipendiumregeling	89%	n=8	36
	Tijdens periode gebruik strippenkaartregeling	95%	n=7	38
	Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	98%	n=7	39

Ten aanzien van de relatie tussen tijdsbesteding en stipendium is ook het tijdstip waarop wordt getraind van belang. Uit de gesprekken komt naar voren dat veel topsporters, doordat zij geen volledige baan tijdens kantooruren meer hoeven te hebben, dankzij het stipendium de mogelijkheid hebben gekregen op gunstiger tijdstippen te trainen. Dat wil zeggen: niet meer in de vroege ochtenduren, avonden en weekenden. Dit blijkt ook uit de antwoorden op de betreffende enquêtevraag. Het percentage topsporters dat voornamelijk buiten kantooruren sport is beduidend lager in de periode dat zij een stipendium ontvangen dan in de periode daarvoor.

Door het kleine aantal respondenten is dit bij de strippenkaart- en stipendiumontvangers niet significant, maar de resultaten wijzen in dezelfde richting, waarbij het effect van het stipendium groter is dan van de strippenkaart.

Tabel 5.6 Tijdstip van trainen voor, tijdens en na gebruik stipendium

	Voorname- lijk buiten kantooruren	Voorname- lijk tijdens kantooruren	Beide	
Direct vóór gebruik stipendiumregeling	47%	10%	43%	n=87
Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	13%	20%	67%	n=85
Direct na gebruik stipendiumregeling	32%	10%	59%	n=41

Tabel 5.7 Tijdstip van trainen voor, tijdens en na gebruik strippenkaart en stipendium

	Voorname- lijk buiten kantooruren	Voorname- lijk tijdens kantooruren	Beide	
Direct vóór gebruik strippenkaartregeling	38%	-	62%	n=21
Tijdens periode gebruik strippenkaartregeling	20%	5%	75%	n=20
Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	10%	10%	80%	n=20
Direct na gebruik stipendiumregeling	8%	8%	83%	n=12

Ook de antwoorden op de stelling “Het stipendium stelt/stelde mij in staat om op gunstiger tijdstippen te gaan trainen” bevestigen de invloed van het stipendium op de trainingstijden: 58 procent van de (voormalige) stipendiumontvangers (n=108) is het hier (zeer) mee eens. 19 procent is het hier (helemaal) mee oneens en 23 procent is neutraal.

- De tijd besteed aan sport neemt in de periode dat men een stipendium ontvangt toe, zowel in aantal uren als uitgedrukt als percentage van de ideale tijd besteed aan sport. Het zorgt ook voor rust voor de topsporters, zowel fysiek als mentaal. Bovendien kan er op gunstiger tijdstippen worden getraind.

Hoe verhoudt de aan topsport bestede tijd zich tussen topsporters met een stipendiumregeling en A-sporters die geen aanspraak hebben kunnen maken op de stipendiumregeling?

In de enquête is een onderscheid gemaakt naar huidige stipendiumontvangers en topsporters die op dit moment wel de A-status hebben maar – om welke reden dan ook – nu geen stipendium ontvangen. Deze ‘momentopname’ wijst uit dat de huidige stipendiumontvangers gemiddeld 33

uur per week aan sport besteden (n=81) en de huidige niet-ontvangers 27 uur (n=39). Dit verschil is (net) niet significant⁵ zodat harde conclusies niet mogelijk zijn, maar de resultaten lijken erop te wijzen dat het stipendium weldegelijk zorgt dat er meer tijd kan worden besteed aan sport.

Verder is aan de groep topsporters die noch van de strippenkaart-, noch van de stipendiumregeling gebruik hebben gemaakt, gevraagd wat het ideale aantal uren per week is om aan sport te besteden. Dit blijkt gemiddeld ruim 34 uur te zijn, terwijl men er ruim 25 aan besteedt (n=38). Het werkelijk aantal bestede uren is dus 74 procent van het ideale aantal uren, terwijl dit bij de stipendiumontvangers 92 procent was. Het hebben van een baan, ondanks dat sommige topsporters aangeven een goede regeling te hebben getroffen met hun werkgever, heeft dus een negatieve invloed op het aantal uur dat men aan sport kan besteden. Bijna de helft van deze topsporters onderkent dit ook en zegt dat zij zich door hun andere activiteiten niet volledig aan hun sport (hebben) kunnen wijden (48%, n=23). 46 procent geeft bovendien aan dat het ontvangen van een stipendium een positieve invloed zou hebben gehad op de tijd die zij aan hun sport konden besteden (n=11). De reden dat men desondanks toch niet heeft gekozen voor een vermindering van arbeidsuren is in de meeste gevallen dat dit financieel niet haalbaar is/was. Een aantal respondenten merkt daarnaast op dat zij met het oog op de toekomst (maatschappelijke carrière) hun baan niet op hebben willen geven.

Opvallend is ook dat slechts een klein deel van deze topsporters een zodanig goede regeling hebben getroffen dat zij (mede) tijdens kantooruren kunnen trainen (15% voornamelijk tijdens kantooruren en 33% zowel tijdens als buiten (n=40)). Hun situatie kan daarmee niet tippen aan die van de stipendiumontvangers (18% voornamelijk tijdens kantooruren, maar 70% beide (n=105)).

→ Topsporters die geen stipendium (hebben) ontvangen besteden minder tijd aan hun sport dan stipendiumontvangers, zowel in aantal uren (maar dit verschil is net niet significant) als uitgedrukt als percentage van de ideale tijd besteed aan sport. Het hebben van een baan naast een topsportcarrière zorgt er in bijna de helft van de gevallen voor dat men zich niet volledig aan de sport kan wijden.

5.2 De effecten op het prestatieniveau

Welke relatie bestaat er tussen het ontvangen van een stipendium en de geleverde sportprestaties?

Hoe verhoudt (de ontwikkeling van) het prestatieniveau van de topsporters met een stipendium zich tot dat van A-sporters die geen aanspraak hebben kunnen maken op een stipendium?

⁵ p=0,055 (moet kleiner dan 0,05 zijn om uitspraken te kunnen doen met een betrouwbaarheid van 95 procent)

Een voor de hand liggende vraag is of er een directe, kwantificeerbare relatie is tussen de geleverde sportprestaties en het ontvangen van het stipendium. In theorie is deze vraag te beantwoorden door de prestaties van een groep stipendium-ontvangers te vergelijken met een groep topsporters die geen stipendium ontvangt, maar verder wel vergelijkbaar is met eerstgenoemde groep. Genoemde vergelijkbaarheid betreft bijvoorbeeld het prestatieniveau en de leeftijdsopbouw. Een dergelijke controlegroep is echter niet te identificeren, want topsporters die in aanmerking komen voor het stipendium maken in het algemeen gebruik van dat recht. Effectmeting kan ook niet plaatsvinden door topsporters te volgen in de loop van de tijd en hun prestaties tijdens de periode dat ze een stipendium ontvangen te vergelijken met hun prestaties in de periode daarvoor. Er zijn veel factoren die in de loop van de tijd veranderen en van invloed zijn op het prestatieniveau, zoals bijvoorbeeld het leeftijdseffect en het cumulatieve effect van trainingsarbeid. Prestatieverbetering in de loop van de tijd kan niet alleen worden toegerekend aan het al dan niet ontvangen van het stipendium. Deze methodologische problemen maken dat een directe, kwantificeerbare (en daarmee objectief meetbare) relatie tussen geleverde sportprestaties en het stipendium niet kan worden aangegeven.

Een subjectieve meting van de directe relatie tussen prestatie en stipendium is echter wel mogelijk. In de enquête is gevraagd naar de beleving van de topsporters op dit punt: vinden zij zelf dat zij dankzij het stipendium, dat een grotere tijdsinvestering in de sport mogelijk maakt, beter zijn gaan presteren?

Tabel 5.8 Subjectieve meting relatie stipendium - prestaties

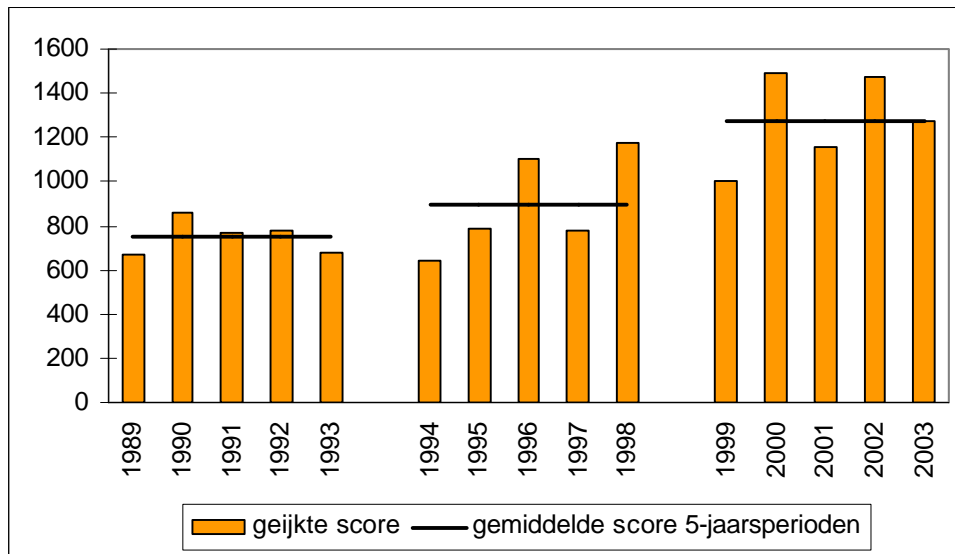
	Dankzij strippenkaart/stipendium beter gaan presteren	
Zowel strippenkaart- als stipendiumregeling: strippenkaart ten opzichte van periode direct daarvoor	79%	n=14
Zowel strippenkaart- als stipendiumregeling: stipendium ten opzichte van periode dat men strippenkaart ontving	89%	n=9
Uitsluitend stipendiumregeling	85%	n=74

De resultaten lijken er, ondanks de klein aantallen respondenten, op te duiden dat het stipendium er weldegelijk toe heeft bijgedragen dat de prestaties van de ontvangende topsporters zijn verbeterd. Bovendien lijkt dit effect sterker te zijn ten aanzien van het stipendium dan ten aanzien van de strippenkaart.

Ook bestaat er een indirecte relatie tussen het stipendium en het prestatieniveau. Het stipendium is één van de facetten van het gehele topsportklimaat in Nederland, en stelt topsporters in staat meer tijd aan hun sport te besteden. Na ontvangst van het stipendium zijn topsporters gemiddeld in staat 92 procent van de door hun gewenste ideale tijd aan hun sport te besteden. De effectiviteit van deze extra tijdsbesteding is natuurlijk wel afhankelijk van de beschikbaarheid van faciliteiten en accommodaties om te trainen. Het stipendium is zo voorwaardenscheppend instrument om het prestatieniveau te verhogen. In het algemeen hebben de investeringen in verbetering van het topsportklimaat geleid tot een verbetering van de topsportindex (ontwikkeld

door NOC*NSF). Volgens deze index is het niveau van de topsport in Nederland in de periode 1999-2003, waarin veel in topsport werd geïnvesteerd (onder meer in de strippenkaart en stipendiumregeling), sterker gestegen ten opzichte van de 5 jaar daarvoor dan tussen de 5-jaarsperiodes 1989-1993 en 1994-1998. De strippenkaart en de stipendiumregeling zijn factoren die mede tot deze stijging hebben geleid.

Figuur 5.1 Topsportindex 1989-1993, 1994-1998 en 1999-2003, geijkte score en gemiddelde score

Het stipendium heeft ook langs een ander kanaal effect op het prestatieniveau. Verschillende onderzoeken tonen aan dat er een positief verband is tussen de prestaties van atleten en de financiële prikkels waaraan zij zijn blootgesteld. In deze context kan het stipendium worden geïnterpreteerd als een financiële prikkel voor niet A-sporters om de A-status wel te bereiken. Het stipendium is een 'prijs' die topsporters kunnen verdienen door bij te wereldtop te behoren. Het stipendium verbreedt het prijzenpalet, en zorgt er langs deze weg voor dat topsporters hun prestatieniveau proberen te verhogen (Ehrenberg en Bognanno 1990; Frick 1998; Sunce 2003).

- Methodologische problemen maken dat een directe, kwantificeerbare (en daarmee objectief meetbare) relatie tussen geleverde sportprestaties en het stipendium niet kan worden aangegeven. Een subjectieve meting onder de topsporters zelf lijkt er, ondanks het kleine aantal respondenten, op te duiden dat het stipendium er weldegelijk toe heeft bijgedragen dat de prestaties van de ontvangende topsporters zijn verbeterd. Daarnaast leidt de stipendiumregeling indirect tot betere sportprestaties door het verbeteren van het topsportklimaat in Nederland en het geven van financiële prikkels.

5.3 De effecten op het financieel-economische en sociaal-maatschappelijk leven

Heeft de invoering van het stipendium veranderingen teweeggebracht in de verschillen tussen groepen topsporters (in het bijzonder tussen topsporters met een A- en B-status, mannen en vrouwen en Olympische en niet-Olympische topsporters), met name ten aanzien van het inkomensniveau en de tijd die zij aan topsport besteden?

Op basis van secundaire analyse van de topsportklimaatmetingen (Van Bottenburg, Roques & Smit 2003) kan worden vastgesteld dat er in de periode 1998 (0-meting) en 2002 (1-meting) aanzienlijke verschuivingen hebben plaatsgevonden tussen genoemde groepen ten aanzien van hun inkomen.

Uit tabel 5.9 komt duidelijk naar voren dat er onder de A-sporters tussen 1998 en 2002 een flinke verschuiving heeft plaatsgevonden van de laagste inkomenscategorie naar de categorie daarboven. De afname van het aantal B-sporters in de laagste inkomenscategorie is beduidend kleiner. Hoewel hierin ook andere invloeden spelen, duidt dit op een positief effect van het stipendium op de inkomenspositie van de A-sporters.

Ook is te zien dat het met name de topsporters in Olympische takken van sport zijn die hiervan hebben geprofiteerd. Er is hierbij een nivellerend effect opgetreden: het aandeel Olympische topsporters in de laagste inkomenscategorie is nog slechts iets hoger dan het aandeel niet-Olympische topsporters.

Ook ten aanzien van het verschil tussen mannen en vrouwen is een nivellerend effect opgetreden: mannen en vrouwen zijn tussen 1998 en 2002 qua financiën in een vergelijkbaarder uitgangspositie gekomen.

Tabel 5.9 Verdeling topsporters naar bruto inkomenscategorie (in euro's)

Uit: Van Bottenburg, Roques & Smit 2003

	A-status		B-status		Olympisch		niet-Olympisch		Man		Vrouw	
	1998	2002	1998	2002	1998	2002	1998	2002	1998	2002	1998	2002
<11.346	45%	15%	65%	47%	61%	35%	35%	30%	48%	33%	63%	34%
11.346-22.689	34%	52%	22%	18%	23%	37%	42%	22%	28%	28%	27%	41%
22.690-34.034	9%	15%	8%	17%	8%	14%	13%	23%	13%	17%	6%	15%
34.035-45.379	3%	6%	4%	12%	4%	8%	6%	12%	6%	11%	2%	6%
>45.379	8%	11%	1%	6%	4%	6%	4%	13%	5%	11%	2%	4%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Uit de topsportklimaatmetingen komt geen significant verschil naar voren tussen het aantal keren trainen en de totale tijdsbesteding aan trainingen per week in 1998 en 2002. Dit hoeft niet in tegenspraak te zijn met de bevindingen in het huidige onderzoek, namelijk dat er meer tijd aan sport wordt besteedt, omdat dit hierin breder wordt gedefinieerd dan alleen trainingen. Met name de toename van de hoeveelheid rust/hersteltijd is, zoals reeds eerder opgemerkt, een belangrijk effect van het stipendium.

- Op basis van de gegevens uit de topsportklimaatmetingen kan worden gesteld dat het stipendium een positief effect heeft gehad op de inkomenspositie van de A-sporters. Daarnaast heeft het geleid tot een nivellering van de inkomensverschillen tussen mannen en vrouwen enerzijds en topsporters in Olympische en niet-Olympische takken van sport anderzijds.

Welke effecten heeft de invoering van de stipendiumregeling gehad op de sociale zekerheid en rechtspositie van de topsporters?

Als gevolg van de fictieve dienstbetrekking die tot stand komt bij de ontvangst van een stipendium, draagt de topsporter premies af in het kader van de Ziektewet, de Werkloosheidswet en de Wet op de Arbeidsongeschiktheid. Ten aanzien van WW moet echter worden opgemerkt dat het bedrag dat men hieruit op basis van het stipendium ontvangt in veel gevallen slechts 70 procent van 70 procent van het minimumloon bedraagt, dus 49 procent daarvan. Ten aanzien van de Ziektewet en WAO moet worden geconcludeerd dat topsporters in geval van blessures alsnog in de problemen kunnen komen doordat zij, indien zij als gevolg hiervan hun meetmomenten niet halen, de A-status verliezen en daarmee ook het recht op deze voorzieningen.

Op de vraag of men tevreden is over de sociale zekerheid die het stipendium op verschillende gebieden verschaft, antwoordt 56 procent (zeer) tevreden te zijn ten aanzien van de ziektekosten, 23 procent (zeer) tevreden te zijn op het gebied van werkloosheid en 13 procent (zeer) tevreden ten aanzien van arbeidsongeschiktheid. Ten aanzien van de pensioenopbouw is 8 procent (zeer) tevreden. De werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen die het stipendium hen verschaft worden dus door minder dan een kwart van de stipendiumontvangers als goed beschouwd en de pensioenvoorziening door minder dan een tiende. Alleen over de voorzieningen op het gebied van ziektekosten is meer dan de helft tevreden. Opvallend is ook het hoge percentage topsporters dat ‘weet niet/geen mening’ heeft ingevuld ten aanzien van werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en pensioenopbouw. Deze onderwerpen leven kennelijk minder bij de topsporters. NL Sporter, de belangenorganisatie voor topsporters, bevestigt dat topsporters gezien hun jonge leeftijd en monotone leefstijl beperkte kennis hebben van specifieke zaken zoals het aanvragen van een WW-uitkering, verzekeringen etc. Het Fonds voor de Topsporter geeft daarnaast aan dat zij meer aandacht aan kennisverspreiding op dit vlak zou kunnen besteden.

Tabel 5.10 Tevredenheid stipendiumontvangers over voorzieningen sociale zekerheid

	Ziektekosten n=108	Werkloosheid n=108	Arbeidsongeschiktheid n=108	Pensioenopbouw n=108
Zeer ontevreden	2%	14%	12%	18%
Ontevreden	5%	8%	9%	16%
Neutraal	19%	15%	20%	17%
Tevreden	31%	16%	8%	7%
Zeer tevreden	26%	7%	5%	1%
Weet niet/geen mening	19%	40%	45%	42%
Totaal	100%	100%	100%	100

Tevens is gevraagd of de situatie is verbeterd of verslechterd ten opzichte van de positie waarin de topsporters zich bevonden voordat zij gebruik maakten van het stipendium. Ten aanzien van genoemde gebieden is de situatie voor de ongeveer evenveel stipendiumontvangers verbeterd als verslechterd. De gevonden percentages zijn hierbij zeer laag, tussen de 8 en 18 procent. Ook hier wordt door velen 'weet niet/geen mening' ingevuld ten aanzien van werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en pensioenopbouw.

Tabel 5.11 Verandering situatie stipendiumontvangers ten aanzien van voorzieningen sociale zekerheid

	Ziektekosten n=108	Werkloosheid n=108	Arbeidsongeschiktheid n=108	Pensioenopbouw n=108
Verslechterd	15%	9%	8%	12%
Hetzelfde	50%	32%	34%	32%
Verbeterd	18%	13%	9%	9%
Weet niet/geen mening	18%	45%	48%	46%
Totaal	100%	100%	100%	100%

In tegenstelling tot de stipendiumregeling was aan de strippenkaartregeling, die door Randstad werd uitgevoerd, wel een pensioenregeling verbonden. Dat de stipendiumregeling niet voorziet in een pensioenopbouw wordt door de staatssecretaris gezien als een beperking: "Bovendien blijkt dat stipendiumsporters niet de mogelijkheid hebben om een pensioen op te bouwen. Enerzijds omdat de stipendiumregeling niet voorziet in een pensioenopbouwregeling, anderzijds omdat de stipendiumsporters te weinig overhouden om zelf een pensioenvoorziening op te bouwen" (Brief staatssecretaris aan Voorzitter Tweede Kamer 26-11-2002). Hierbij kan worden aangetekend dat als een medaillebonus wordt omgezet in een voorziening voor latere jaren, dat niet meetelt als inkomen in het jaar dat het genoten wordt en ook niet voor het stipendium. (Verslag algemeen overleg Tweede Kamer 7-9-2000).

Volgens NL Sporter zijn er voor de topsporters diverse nadelen verbonden aan de stipendiumregeling in de sfeer van sociale zekerheid en rechtspositie:

- Een onduidelijke rechtspositie van de topsporter c.q. onduidelijke rechtsverhouding tussen het Fonds voor de Topsporter en de topsporter;
- Het inkomen is zeer laag en er is geen sprake van inkomensstabiliteit;
- De stipendiumregeling voorziet niet in een pensioenvoorziening;
- Een beperkte dekking bij werkloosheid en arbeidsongeschiktheid;
- Geen ontslagbescherming ('Tijdelijk contract met enorme prestatienorm').

→ De stipendiumregeling geeft de topsporter recht op uitkeringen in het kader van de Ziektewet, WW en WAO. Een pensioenregeling ontbreekt daarentegen. De topsporters zelf zijn met name tevreden over de voorzieningen op het gebied van de ziektekosten. Zij lijken slecht op de hoogte wat betreft de andere voorzieningen. Hun sociale zekerheidspositie is met de komst van het stipendium volgens de meesten niet verbeterd. NL Sporter noemt diverse nadelen die in de sfeer van sociale zekerheid en rechtspositie aan de stipendiumregeling zijn verbonden.

Conflicteert de stipendiumregeling met andere regelingen, zoals de studiefinanciering, en zo ja, welk effect heeft dit op de financiële situatie van de topsporters?

Naast de studiefinanciering mag in 2004 10.218,46 euro netto per kalenderjaar worden bijverdiend. Als er meer wordt bijverdiend, heeft dat gevolgen voor de studiefinanciering. Dit bedrag is echter hoger dan het bedrag dat men in een jaar maximaal aan stipendium kan ontvangen. Het is dus mogelijk beide voorzieningen te ontvangen, zonder dat dit tot kortingen leidt. Wel zal de formulering van de uitzonderingspositie van de studiefinanciering in het uitkeringsreglement worden aangepast, omdat het op dit moment mogelijk is om èn een stipendium èn studiefinanciering te ontvangen èn een bijbaan te hebben. Hiermee schiet de uitzonderingspositie van de studiefinanciering zijn doel voorbij, namelijk vervanging van een bijbaan.

De IB-Groep die de studiefinancieringsregeling uitvoert zegt geen exacte informatie over de omgang met studiefinanciering van topsporters te hebben omdat de combinatie studiefinanciering en topsport nauwelijks voorkomt. Dit is mede een gevolg van het advies van het Fonds voor de Topsporter om in de periode dat men een stipendium ontvangt de studiefinanciering stop te zetten. Reden hiervoor is het 'bewaren' van studietijd, zodat na de sportcarrière de studie weer (volledig) kan worden opgepakt met behoud van studiefinanciering en de opgelopen studievertraging geen effect heeft.

Volgens NL Sporter hebben verschillende topsporters door de hoogte van het stipendium en het maximum aan bijverdiensten tot 100 procent van het wettelijk minimumloon, zich gedwongen gezien hun studie op te schorten. Het stipendium plus de studiefinanciering plus de bijverdiensten zijn onvoldoende om naast het eigen levensonderhoud een topsportcarrière en een studie te kunnen bekostigen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het stipendium ook zeker niet is bedoeld als vergoeding van de kosten van een topsportcarrière. Hiervoor dient de topsporter zich tot de bond te wenden.

- Voor het stipendium geldt de studiefinanciering niet als bijverdienste en het stipendium blijft onder de maximaal toegestane bijverdiensten voor de studiefinanciering, dus deze regelingen conflicteren niet. De formulering van het uitkeringsreglement zal wel nog zodanig worden aangepast dat het niet meer mogelijk is om èn een stipendium èn studiefinanciering te ontvangen èn een bijbaan te hebben. Overigens adviseert het Fonds tijdens het ontvangen van een stipendium de studiefinanciering stop te zetten om studietijd te bewaren.

Draagt de regeling ertoe bij dat topsporters niet of in mindere mate de negatieve gevolgen ondervinden van de keuze voor een fulltime sportcarrière?

De keuze voor een fulltime sportcarrière kan tot gevolg hebben dat de financiële afhankelijkheid van derden (ouders, partner, familie) groot wordt. Daarnaast kan een intensieve sportcarrière de kans op een maatschappelijke carrière doen verminderen en belemmeringen opwerpen om in financiële zin iets op te bouwen (kopen van een huis, sparen).

Financiële afhankelijkheid van ouders, partner of familie hoeft geen negatief gevolg per se te zijn, maar afgaande op de enquête en de gesprekken is dat voor een deel van de topsporters wel

het geval. Een stipendium zorgt er in veel gevallen voor dat de financiële afhankelijkheid van deze personen veel minder groot wordt of helemaal verdwijnt.

Het stipendium maakt het voor mij mogelijk om onafhankelijk van mijn ouders steun topsport te kunnen bedrijven. Je hebt meer financiële zekerheid waardoor je je beter op je sport kan focussen en je over het geld verder niet zo veel zorgen hoeft te maken. Zonder het stipendium zou ik niet de mogelijkheid hebben om in deze mate toernooien te spelen/trainen en financieel onafhankelijk te zijn!
(squashster)

Het stipendium heeft mij een stuk onafhankelijker gemaakt van mijn ouders. Waardoor ik met meer vrijheid kon sporten. Dit was een positief effect.
(roeier)

In sommige gevallen is dit echter niet zo:

Dankzij het stipendium heb ik mij voor de volle 100 % fulltime kunnen inzetten voor dit Olympische traject. Anders had ik mijn baan niet op kunnen zeggen en was dit traject voor mij waarschijnlijk niet realistisch geweest door te weinig trainingsuren en rusturen. Ik heb wel een groter beroep moeten doen op mijn ouders. Want ik heb mijn appartement voor het grootste gedeelte moeten onderverhuren anders kom ik financieel gezien niet rond. Ben dus weer voor een groot gedeelte van de tijd die ik in NL ben bij mijn ouders ingetrokken. Als je vanuit een betaalde baan komt is het natuurlijk zeker een grote stap terug. Maar dat is de keuze die je maakt. Het stipendium helpt je financieel gezien puur bij je eigen primaire levensonderhoud. De financiën voor het Olympische traject moet je uit de onkostendeclaraties en eigen sponsors halen.
(zeilster)

Aan de topsporters is gevraagd naar de verschillende inkomstenbronnen in de periode dat men wel en dat men niet gebruik maakte van de stipendiumregeling. Ook voor de strippenkaartregeling is dit gevraagd. Het blijkt dat op het moment dat topsporters het stipendium ontvangen de bijdrage van ouders, partner en familie aan het totale inkomen sterk vermindert ten opzichte van de periode daarvoor⁶. Het aandeel in de totale inkomsten vanuit ouders, partner, familie vermindert van 33 procent naar 5 procent vanaf het moment dat topsporters een stipendium ontvangen. Een vergelijkbare afname is te vinden bij de topsporters die gebruik hebben gemaakt van de strippenkaartregeling. In dat opzicht hebben beide regelingen dus hetzelfde effect.

⁶ Het aandeel vermindert percentueel gezien natuurlijk ook iets indien ouders, partner of familie hetzelfde bedrag blijven geven aan de topsporter in de periode dat hij/zij het stipendium ontvangt, maar de verschillen zijn dermate groot dat ervan kan worden uitgegaan dat ouders, partner, familie ook in absolute zin minder bijdragen aan het inkomen van de topsporter.

Tabel 5.5 Aandeel ouders/partner/familie in totaal inkomen voor, tijdens en na gebruik stipendium

	Gemiddeld aandeel dat de bijdrage van ouders/partner/familie uitmaakt van het totaal bruto maandinkomen	
Direct vóór gebruik stipendiumregeling	33%	n=82
Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	5%	n=82
Direct na gebruik stipendiumregeling	23%	n=32

Tabel 5.6 Aandeel ouders/partner/familie in totaal inkomen voor, tijdens en na gebruik strippenkaart en stipendium

	Gemiddeld aandeel dat de bijdrage van ouders/partner/familie uitmaakt van het totaal bruto maandinkomen	
Direct vóór gebruik strippenkaartregeling	27%	n=21
Tijdens periode gebruik strippenkaartregeling	9%	n=19
Tijdens periode gebruik stipendiumregeling	6%	n=20
Direct na gebruik stipendiumregeling	35%	n=9

Een fulltime sportcarrière kan zoals gezegd de kans op een maatschappelijke carrière doen verminderen. Hoewel ander onderzoek uitwijst dat dit zeker niet altijd het geval is, wordt dit wel gevreesd door veel topsporters, hetgeen blijkt uit zowel de open antwoorden als de gevoerde gesprekken.

Ik vind het stipendium een zeer goed initiatief. Het is zeker zo dat het sporters op weg helpt en ze ondersteunt. Maar de regeling zou wat soepeler mogen zijn. De meeste A-sporters zullen na hun sportcarrière ergens aan de slag moeten in de maatschappelijke wereld. Aangezien dat het opdoen van werkervaring en daarbij een salaris ontvangen wordt ontmoedigd omdat je het stipendium ontvangt en je dus niet veel mag bij verdienen, wordt het vinden van een goede baan na je sportcarrière erg lastig. Je bent over het algemeen al wat ouder als je gaat solliciteren, en je hebt geen werkervaring.

(hockeyster)

Een stipendium doet daar als zodanig niets aan af. Het heeft dit (ongewenste) effect zelfs versterkt door te stimuleren dat topsporters zich volledig aan hun sport wijden en te zorgen dat zij hun sportcarrière ook kunnen verlengen. Hierdoor worden sport- en maatschappelijke carrière meer en meer volgtijdelijk, waardoor steeds vaker bovengenoemde problemen ontstaan. NOC*NSF en de bonden zijn zich hier inmiddels van bewust en besteden er al vroeg in de sportcarrière van de topsporters aandacht aan.

Tegenover dit ongewenste effect staat de positieve ontwikkeling dat het stipendium door topsporters wordt gezien als een maatschappelijke erkenning van de status van beroepssporter. Men ervaart dat de beoefening van topsport wordt gezien als een beroep en ook als zodanig maatschappelijk en financieel wordt gewaardeerd. In die zin draagt de regeling bij aan het door

het ministerie van VWS nagestreefde doel, te weten “een structurele verbetering van de maatschappelijke positie van de topsporter in Nederland” (brief Staatssecretaris aan Voorzitter Tweede Kamer 31-5-2000).

Het opbouwen van meer financiële zekerheid op langere termijn is niet mogelijk via het stipendium. Dit is ook niet het doel van de regeling. Bovendien is (het grootste deel van) de doelgroep van een zodanige leeftijd dat dit nog niet echt nodig is. Het psychologisch effect (maatschappelijke waardering) van het stipendium lijkt dus van groter belang dan het financiële effect dat deze regeling op langere termijn heeft.

*Het stipendium is een regeling op bijstandsniveau. Dit staat in schril contrast met het maatschappelijke belang dat aan sport wordt gehecht.
(snowboardster)*

*Het stipendium is een goede regeling om meer te kunnen sporten, alleen het is veel te laag vastgesteld omdat mensen met een koophuis echt niet rondkomen met dit bedrag en er dus wel bij moeten blijven werken tot het minimumloon bereikt is.
(honkballer)*

Verder blijkt dat de meeste topsporters in de periode dat zij een stipendium ontvangen niet in staat zijn om geld opzij te leggen (69%, n=108). De overige 31 procent kan dus wel geld sparen, hoewel niet bekend is om welke bedragen het gaat en uit welke bron het komt (bijvoorbeeld medaillebonussen).

Daarnaast komt naar voren dat voor 44 procent van de topsporters geldt dat de pensioenopbouw als gevolg van het stipendium hetzelfde is gebleven of is verslechterd. Een groot deel van de topsporters (46%) kon hier geen antwoord op geven. Bij 9 procent is volgens eigen zeggen een verbetering van de pensioenopbouw opgetreden.

→ De financiële afhankelijkheid van derden (ouders, partner, familie) is als gevolg van de stipendiumregeling sterk verminderd. Doordat de topsporters dankzij de stipendiumregeling niet alleen fulltime maar ook langer kunnen blijven sporten, kan de kans op een maatschappelijke carrière wel afnemen, maar het is niet duidelijk of dit ook het geval is. Ander onderzoek wijst uit dat dit zeker niet zo hoeft te zijn, maar een aantal topsporters vreest dit wel. Het opbouwen van meer financiële zekerheid op langere termijn is niet mogelijk via het stipendium, maar dit is ook niet het doel van de regeling.

In hoeverre heeft de stipendiumregeling de topsporters onafhankelijker gemaakt van ouders, partner en anderen?

Hiervoor is reeds aangetoond dat het aandeel dat ouders/partner/familie bijdraagt aan de maandelijkse inkomen in de periode dat het stipendium wordt ontvangen, afneemt. Ook de antwoorden op de stelling “Het stipendium maakt(e) mij financieel onafhankelijker van mijn partner/ouders” bevestigen dit: 78 procent van de (voormalige) stipendiumontvangers zegt het hier (helemaal) mee eens te zijn. 8 procent is het hier (helemaal) mee oneens en 14 procent is neutraal.

Een vergelijkbare stelling is geponoerd ten aanzien van sponsorinkomsten. Het effect van het stipendium op de financiële onafhankelijkheid van sponsors is kleiner dan die van partner/ouders. 44 procent zegt het met deze stelling (helemaal) eens te zijn, terwijl 24 procent het er (helemaal) mee oneens is.

Tenslotte is gevraagd naar de mening van de (voormalige) stipendiumontvangers over de stelling dat het stipendium ervoor zorgt/zorgde dat zij geen/minder geld hoefden te lenen (van bank of andere organisatie/personen). 54 procent is het hier (helemaal) mee eens, 19 procent is het (helemaal) oneens en 27 procent is neutraal.

Onderstaande tabel geeft deze resultaten nog eens overzichtelijk weer.

Tabel 5.7 Effecten stipendium op financiële onafhankelijkheid

	Onafhankelijker van partner/ouders n=108	Onafhankelijker van sponsorinkomsten n=108	Geen/minder geld lenen n=108
(Helemaal) mee oneens	8%	24%	19%
Neutraal	14%	32%	27%
(Helemaal) mee eens	78%	44%	54%
Totaal	100%	100%	100%

Daarnaast kan nogmaals worden gewezen op tabel 5.9, waaruit blijkt dat met name de afhankelijkheid van Olympische topsporters en vrouwelijke topsporters is afgenomen.

- Het stipendium maakt veel topsporters financieel onafhankelijker van ouders/partner/familie en in iets mindere mate van sponsorinkomsten en leningverstrekkers.

Heeft de stipendiumregeling bijgedragen aan eventuele beslissingen van topsporters om hun topsportcarrière voort te zetten?

Op de stelling “Het stipendium zorgt/zorgde ervoor dat ik langer door kan/kon gaan met mijn topsportcarrière” antwoordt 74 procent van de (voormalige) stipendiumontvangers bevestigend. 13 procent is het hier (helemaal) niet mee eens, en eveneens 13 procent is neutraal.

Ook de open antwoorden duiden erop dat het stipendium voor een aantal topsporters dit effect heeft.

*Het stipendium heeft er 100% voor gezorgd dat ik door kan gaan in de topsport. Als de regeling er niet zou zijn geweest dan was ik gestopt.
(roeier)*

*Doordat ik in aanmerking kom voor het stipendium ben ik nog niet genoodzaakt om te gaan werken om in mijn financiële behoeften te voorzien. Ik heb anderhalf jaar gewerkt en ben daarmee gestopt omdat bleek dat tophockey en werk erg moeilijk met elkaar te combineren zijn. Als ik niet de beschikking had gehad over het stipendium had ik deze zet nooit kunnen doen en was ik naar alle waarschijnlijkheid al gestopt met hockey op internationaal niveau.
(hockeyer)*

- Bijna driekwart van de (voormalige) stipendiumontvangers zegt dankzij het stipendium langer door te kunnen gaan met de topsportcarrière.

6. Toekomstvisie

6.1 De ontwikkeling van stipendiumregeling in de toekomst

Hoeveel topsporters zullen er in de komende vier jaar gebruik maken van de stipendiumregeling bij een ongewijzigde regeling?

Allereerst kan worden vastgesteld dat op dit moment het aantal stipendiumontvangers hoger is dan verwacht. Hierbij dient opgemerkt te worden dat in eerdere stukken en discussies werd gesproken over de financiering van een maximum van 300 stipendia. Dit aantal was vastgesteld op basis van inventarisaties door NOC*NSF. In de brief van de Staatssecretaris aan de Voorzitter van de Tweede Kamer d.d. 31-5-2000 wordt dit aantal echter naar beneden bijgesteld naar 200, als zijnde een realistischer aantal topsporters dat vanaf 2001 gebruik zou gaan maken van de regeling, gelet op de ervaring met de Tijdelijke Regeling.

In de opzet van de regeling werd verwacht dat een verbetering van het topsportklimaat door een succesvol topsportbeleid zou betekenen dat er meer interesse van het bedrijfsleven voor topsporters zou zijn. “Het gevolg hiervan is dat de instroom van topsporters in het stipendium, naar verwachting gecompenseerd wordt door de uitstroom van topsporters die dankzij sponsors in een eigen inkomen kunnen voorzien (Startnotitie wetgeving stipendium topsporters 3-9-'99; zie ook Verslag notaoverleg Tweede Kamer 2-6-'99).

Deze verwachting lijkt niet realistisch; slechts 5 procent van alle ondervraagde A-sporters ontvangt te veel aan inkomsten uit de sport om een stipendium te ontvangen. Er zijn dus weinig topsporters voor wie de sport een volwaardige inkomstenbron is. Dit kleine aantal ‘profsporters’ weersprekt de verwachting dat er een behoorlijke uitstroom zou zijn van topsporters die via sponsors in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

Behalve met het gebrek aan sponsorinkomsten houdt het grotere aantal gebruikers dan verwacht verband met de toename van het aantal A-sporters als gevolg van de algehele verbetering van het topsportklimaat in Nederland. De groep potentiële stipendiumontvangers is dus groter geworden.

Daarnaast speelt het feit dat de combinatie van een betaalde baan met een topsportcarrière steeds minder mogelijk is, een rol. Topsporters en sportbonden uit verschillende sporttakken geven aan dat een fulltime sportcarrière nodig is om de internationale concurrentie het hoofd te bieden.

De vraag is of het aantal stipendiumontvangers nog verder zal stijgen. Een precieze inschatting in dit verband is niet te maken. Kijken we allereerst naar het aantal A-sporters, dan verwachten sommige bonden geen verdere stijging van het aantal A-sporters, andere verwachten een beperkte toename. Verder is ook in de komende jaren het streven van NOC*NSF erop gericht om het topsportklimaat te verbeteren c.q. het aantal A-sporters te doen toenemen. Gecombineerd met de stijgende tendens van het aantal A-sporters in de laatste jaren, is de verwachting gerechtvaardigd dat dit aantal in de komende jaren beperkt zal stijgen.

Dit betekent dat het aantal *potentiële* stipendiumontvangers ook zal toenemen. Dit houdt echter niet automatisch een stijging in van het aantal daadwerkelijke stipendiumontvangers. Het beeld

is niet eenduidig. Afgaande op de ontwikkelingen in de laatste jaren (weinig sponsorinkomsten, fulltime sporten noodzakelijk) is een stijging van het aandeel topsporters dat een stipendium aanvraagt te verwachten. Aan de andere kant streven partijen in de sportwereld (NOC*NSF, VWS) naar een grotere maatschappelijke erkenning van topsporters die onder meer tot uiting moet komen in een sterkere financiële betrokkenheid van het bedrijfsleven met topsport. Indien men hierin slaagt zal het aantal stipendiumontvangers niet sterk meer stijgen.

Al met al is het reëel rekening te houden met een beperkte stijging van het aantal stipendiumontvangers in de komende jaren.

- Het streven naar een verdere verbetering van het topsportklimaat in Nederland zal naar verwachting leiden tot een stijging van het aantal topsporters met een A-status en dus een groter aantal potentiële stipendiumontvangers. Het is gezien de ontwikkelingen in de laatste jaren (weinig sponsorinkomsten, fulltime sporten noodzakelijk) daarom reëel bij een ongewijzigde regeling rekening te houden een beperkte stijging van het aantal topsporters dat een stipendium aanvraagt.

6.2 Alternatieve regelingen

Welke verwachtingen en mogelijkheden hebben de betrokken organisaties ten aanzien van de toekomst van de stipendiumregeling?

Komt dit overeen met de verwachte inkomsten en uitgaven voor de komende vier jaar van de verstrekker van het stipendium? Zo niet, waardoor wordt dit verschil veroorzaakt?

Zijn er in het licht van deze verwachtingen en mogelijkheden aanpassingen van de stipendiumregeling nodig, en zo ja welke?

Gaat het hierbij om herziening van de grondslagen van de regeling of om een aanpassing of aanscherping van de gehanteerde definities?

De stipendiumregeling wordt door de betrokken organisaties (Fonds voor de Topsporter, NOC*NSF) gezien als een belangrijke en onmisbare bouwsteen in het Nederlandse topsportklimaat, maar men is zich ook bewust van de kosten en de nadelen die eraan verbonden zijn.

Inmiddels heeft de huidige staatssecretaris Ross-Van Dorp toegezegd de stipendiumregeling te handhaven tot en met 2008. Over het precieze aantal stipendia dat VWS per jaar garandeert en de voorwaarden waaronder stipendia zullen worden toegekend, wordt na afronding van de evaluatie een besluit genomen. Kostenbeheersing en het voorkomen van onverwacht hoge uitgaven als gevolg van een niet voorziene stijging van het aantal stipendiumontvangers zal hierbij een belangrijke rol spelen.

Een mogelijkheid om de kosten van de stipendiumregeling terug te dringen is het scherper stellen van de eisen voor de A-status, bijvoorbeeld de A-status toe te kennen indien een topsporter tot de beste 4 of 5 van de wereld behoort. Deze variant wordt echter niet ondersteund.

Een andere variant, waar serieuzer over wordt gesproken, is het quoteren van het aantal stipendiumsporters. Een quotering zou plaats kunnen vinden naar tak van sport op basis van de aard en inhoud van de wedstrijd- en trainingsprogramma's die de bonden opstellen voor de

topsporters. De stipendiumregeling wordt op deze manier gekoppeld aan de behoefte die voortkomt vanuit de omvang van de programma's van de bonden. De voorwaarden voor het ontvangen van een stipendium zijn op deze manier én gebonden aan de topsporters (hoogte van het inkomen) én gebonden aan bonden (programma's), tegen de achtergrond van een algehele quotering. Uiteraard is hiervoor uitgebreid overleg met de bonden voor nodig. Een kanttekening hierbij is op zijn plaats. Indien voor verdere uitwerking van deze laatste variant wordt gekozen, dienen wel de uitgangspunten zoals geformuleerd in de Startnotitie wetgeving stipendium topsporters (1999) in het oog worden gehouden. Hierin wordt uitgegaan van de atleet als individu en niet als 'verlengstuk' van een bond en wordt het inkomen van de topsporter juist losgekoppeld van het wedstrijd- en trainingsprogramma van de bond, teneinde meer inkomenszekerheid te creëren. Indien toch weer voor deze koppeling wordt gekozen, dient hiermee flexibel te worden omgegaan om de autonomie van de topsporter te waarborgen. Overigens komt ook de problematiek rondom de gezagsverhouding bij deze variant weer in beeld.

Verder wordt nagedacht over een overbruggingsregeling c.q. pensioenopbouw voor topsporters. Bij piekinkomsten zouden topsporters geld in een fonds kunnen storten en zo spaargeld opzij kunnen leggen.

- De betrokken organisaties zijn van mening dat het stipendium een belangrijke en onmisbare bouwsteen in het Nederlandse topsportklimaat is. Een herziening van de grondslagen is wellicht noodzakelijk om de kosten beheersbaar te houden. Bij de op dit moment meest genoemde variant wordt een quotering gehanteerd die mede afhankelijk is van door de bond opgestelde of goedgekeurde wedstrijd- en trainingsprogramma's. Hierbij is het wel belangrijk het uitgangspunt van de autonomie van de topsporter in het oog te worden gehouden.

7. Conclusies

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies van het onderzoek weergegeven aan de hand van de onderscheiden hoofdonderwerpen.

1. Het bereik van de regeling

Er hebben veel meer topsporters dan verwacht gebruik gemaakt van de stipendiumregeling. In de periode 2001-2003 zijn er 109,7 jaaruitkeringen meer gedaan dan mocht worden verwacht op grond van een gemiddelde van 200 per jaar.

De redenen voor dit onverwachte hoge aantal stipendiumontvangers zijn:

- De verbetering van het topsportklimaat in Nederland waardoor het aantal A-sporters is toegenomen;
- Het uitblijven van sponsorgelden voor A-sporters die mondiale successen boeken of die langere tijd goed presteren.
- De combinatie van een topsportcarrière en een betaalde baan is door de toenemende internationale concurrentie binnen de sport vrijwel niet meer mogelijk.

Het uitgangspunt van de regeling dat bij een succesvolle topsportcarrière de topsporters via sponsorgelden in hun levensonderhoud zouden kunnen voorzien, is niet juist gebleken. Het stipendium blijft ook na langere tijd de belangrijkste inkomstenbron voor veel topsporters. In die zin maakt het stipendium niet alleen topsport mogelijk in de beginfase van de carrière maar zorgt ook voor een verlenging van de topsportcarrière.

Het aandeel stipendiumontvangers binnen de totale groep A-sporters ligt op ongeveer 55 procent.

Door de topsporters wordt het inkomensverschil tussen de A-sporters en de B-sporters als te groot ervaren. Voor veel topsporters vormt de B-status de startfase van hun topsportcarrière; financiële ondersteuning in deze fase wordt eveneens van groot belang geacht.

De stipendiumregeling vermindert in hoge mate de financiële afhankelijkheid van de topsporter van derden (ouders, familie, vrienden). Het aandeel in de totale inkomsten van deze personen neemt met meer dan 25 procent af. Ook de strippenkaartregeling blijkt hetzelfde effect te hebben gehad.

Door de stipendiumregeling zijn topsporters veel beter in staat zich geheel aan topsport te wijden. De aan sport bestede tijd neemt vanaf het moment dat men het stipendium ontvangt sterk toe en benadert de ideale tijd die men aan de sport zegt te moeten besteden. Het effect van het stipendium is in deze sterker dan dat van de strippenkaartregeling. Ook in vergelijking met de topsporters met een betaalde baan en dus geen stipendium ontvangen, springen de stipendiumontvangers er in dit opzicht gunstig uit.

Daarnaast heeft het ontvangen van het stipendium als effect dat veel topsporters op als gunstiger ervaren tijdstippen (doordeweeks overdag) kunnen trainen.

Een meerderheid van de topsporters toont zich positief over het stipendium in algemene zin. De (voormalige) stipendiumontvangers tonen zich in dit verband veel positiever dan de topsporters die nooit een stipendium hebben ontvangen.

De belangrijkste kritiek van de topsporters betreft de volgende zaken:

- De hoogte van het stipendium;
- De hoogte van het bedrag dat mag worden bijverdiend;
- De effecten op de sociale zekerheidspositie (met name de werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen en de pensioenvoorziening).

In dit verband blijken de verwachtingen van de topsporters soms hoger te zijn dan de doelstelling van het stipendium toelaat. Sommige topsporters vinden dat van een stipendium ook de kosten van levensonderhoud van een gezin zou moeten worden betaald en/of van een eigen huis. Het stipendium als inkomensvervangende uitkering heeft echter niet dit doel.

2. Het functioneren van de regeling in de praktijk

De periode tussen het verkrijgen van de A-status en de eerste uitbetaling van het stipendium ligt op ongeveer vier weken. Dit is een verbetering ten opzichte van de beginperiode waarin het voorkwam dat met terugwerkende kracht van meer dan een maand stipendia moesten worden uitgekeerd. De monitoring van de meetmomenten en het op grond hiervan aanschrijven van de bonden heeft zijn vruchten afgeworpen.

Het wegvallen van de A-status en daarmee van het stipendium heeft voor de topsporter drastische gevolgen. Indien topsporters terugvallen van de A-status naar de B-status ontstaat voor de meerderheid van deze groep een financieel probleem. Daarnaast loopt de tijd die men aan sport besteedt sterk terug.

In het algemeen blijken de regeling en de bijbehorende voorwaarden duidelijk te zijn voor de A-sporters. Daarnaast ervaren de meeste topsporters geen problemen met betrekking tot de uitvoering van de inkomensvoorziening.

Het Fonds voor de Topsporter is door de komst van de stipendiumregeling een uitvoeringsorganisatie geworden met beperkte eigen middelen. De overgang richting uitvoeringsorganisatie leidde in het begin tot gebrek aan menskracht. Mede door ondersteuning vanuit NOC*NSF zijn de belangrijkste problemen opgelost. Wel stelt het Fonds voor de Topsporter zich de vraag of het in de komende jaren ook als uitvoeringsorganisatie wil blijven voortbestaan.

3. De effecten van de regeling

Een directe relatie tussen het stipendium en de geleverde sportprestaties is niet objectief in kaart te brengen. Er zijn veel andere factoren die de sportprestaties beïnvloeden. Wel is een subjectieve meting mogelijk aan de hand van het oordeel van de topsporters. De topsporters zelf vinden dat het stipendium prestatieverhogend werkt omdat er meer tijd voor de sport kan worden ingeruimd. Dit effect lijkt sterker te zijn voor de stipendiumregeling dan voor de strippenkaartregeling.

Voor veel topsporters is een effect van het stipendium dat zij langer met topsport door kunnen gaan. Het stipendium maakt dus niet alleen het bedrijven van topsport mede mogelijk maar zorgt ook voor continuïteit in de topsportcarrière.

4. De toekomst van de regeling

De verwachting is dat het aantal A-sporters op de middellange termijn (circa 4 jaar) beperkt zal toenemen. Het aandeel stipendiumontvangers binnen deze groep is niet precies vast te stellen. Het is mogelijk dat dit aandeel groter wordt gegeven het feit dat veel topsporters niet op een andere manier in hun levensonderhoud kunnen voorzien omdat sponsors op dit moment schaars zijn en omdat een betaalde baan naast een topsportcarrière steeds minder mogelijk is. Dit is uitgaande van ongewijzigd beleid. Aan de andere kant is niet ondenkbaar dat de maatschappelijke interesse c.q. de interesse vanuit het bedrijfsleven voor topsport in de komende jaren toeneemt waardoor minder topsporters een beroep hoeven te doen op de stipendiumregeling. Het is reëel uit te gaan van een beperkte stijging van het aantal stipendiumsporters in de komende jaren.

Uit oogpunt van kostenbeheersing wordt door NOC*NSF nagedacht over een wijziging in de opzet van de stipendiumregeling. Het quoteren van het aantal stipendiumontvangers wordt als een mogelijkheid gezien waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar tak van sport en waarbij het toekennen van een stipendium is gekoppeld aan deelname aan het wedstrijd- en trainingsprogramma van de bond.

Een koppeling tussen toekenning van een stipendium en deelname aan het wedstrijd- en trainingsprogramma van de bond zou een bijstelling van de uitgangspunten van de regeling zijn voor zover het de individualiteit van de regeling betreft. Dat wil zeggen, de ont koppeling van topsporter en (het wedstrijd- en trainingsprogramma van de) bond zoals die nu bestaat, zou hiermee worden verlaten.

LITERATUUR

Asjes, P., Huiskes, B. en Nieuwenhuizen W. / Ernst&Young (2003) Sport en Fiscus. Deventer: Kluwer

AtletenCommissie (1998) Handvest Nederlandse AtletenCommissie; visieontwikkeling.

Bottenburg, M. van, Roques, C. & Smit, S. (2003). Ontwikkelingen in het topsportklimaat in Nederland (1998-2002); verslag van de 1-meting (2002) en vergelijking met de 0-meting (1998) van het topsportklimaat in Nederland, 's Hertogenbosch/Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media

CMS Derks Star Busmann Hanotiau (2000) Advies structurele regeling inkomens topsporters (stipendiumregeling). Arnhem: CMS Derks Star Busmann Hanotiau

Dreesmann, S.T. (2004) Overbruggingsvoorziening topsporters: Een onderzoek onder topsporters naar de wenselijkheid van een overbruggingsvoorziening (en naar de behoefte aan een pensioenvoorziening), Gouda: NL Sporter

Ehrenberg, R.G. en M.L. Bognanno (1990) 'Do Tournaments Have Incentive Effects' Journal of Political Economy 98(6) pp. 1307-1324

Ettema, S.K. (2000) Sport en professionaliteit: een TREF-fende analyse: Een onderzoek naar de invloed van de Tijdelijke Regeling van het Fonds voor de Topsporter op de professionaliteit van A-sporters. Arnhem: NOC*NSF

Fonds voor de Topsporter (2004) Jaarrekening Fonds voor de Topsporter 2003. Arnhem: Fonds voor de Topsporter

Fonds voor de Topsporter (2003) Jaarrekening Fonds voor de Topsporter 2002. Arnhem: Fonds voor de Topsporter

Fonds voor de Topsporter (1998) Ledenberaad Fonds voor de Topsporter: Voorstel voor een inkomensvervangende/-aanvullende uitkering. Arnhem: NOC*NSF

Frick, B. (1998) 'Lohn und Leistung im professionellen Sport: Das Beispiel Stadt-Marathon' Konjunkturpolitik 44(2) pp. 114-140

Ministerie van VWS (1999) Kansen voor Topsport: het topsportbeleid van de rijksoverheid. Den Haag: Ministerie van VWS

Ministerie van VWS (1999) Startnotitie wetgeving stipendium topsporters

NOC*NSF (2002) Voorzieningen voor topsporters. Arnhem: NOC*NSF

NOC*NSF (2001) Jaarverslag 2000. Arnhem: NOC*NSF

NOC*NSF (1999) Voorzieningen en begeleiding voor topsporters. Arnhem: NOC*NSF

Sunce, U. (2003) Potential, Prizes and Performance: Testing Tournament Theory with Professional Tennis Data, IZA DP No. 947, www.iza.org

Diverse documenten (verslagen, nota's, notities, memo's en brieven) van/aan de Staatssecretaris en de Tweede Kamer (1998-2003)

Verslagen bijeenkomsten interdepartementale werkgroep basisinkomen topsporters (1998)

www.sport.nl

Bijlagen

Bijlage 1 Evaluatiekader

Dit is het oorspronkelijke evaluatiekader. De indeling en volgorde van de evaluatievragen is tijdens het opstellen van dit rapport enigszins gewijzigd.

Hoofdonderwerp 1 Het bereik van de regeling

1a. Het bereik van de regeling

- Hoeveel topsporters hebben in de loop der jaren gebruik gemaakt van de stipendiumregeling?
- Draagt de regeling ertoe bij dat topsporters niet of in mindere mate de negatieve gevolgen ondervinden van de keuze voor een fulltime sportcarrière?
- Is de doelgroep juist omschreven (A-status)?
- Levert de regeling in de praktijk veel bezwaarschriften op van topsporters die menen ten onrechte geen stipendium te ontvangen?
- Hoe wordt de stipendiumregeling ervaren door topsporters die niet binnen de doelgroep van de regeling vallen?

1b. Het stipendium en de tijd besteed aan sport

- Stelt het stipendium topsporters inderdaad in de gelegenheid zich geheel aan topsport te wijden?
- Hoe verhoudt de aan topsport bestede tijd zich tussen topsporters met een stipendiumregeling en A-topsporters die geen aanspraak hebben kunnen maken op de stipendiumregeling?
- Ervaren de topsporters knelpunten inzake de grondslag van de regeling (70% Wet Minimumloon)?

Hoofdonderwerp 2 Het functioneren van de regeling in de praktijk

2a. De regeling in de praktijk vanuit het oogpunt van de topsporter

- Hoe beoordelen de topsporters de regeling in algemene zin?
- Hoeveel tijd zit er gemiddeld tussen het verkrijgen van de A-status en de eerste betaling van het stipendium?
- Hoeveel tijd zit er gemiddeld tussen het verliezen van de A-status en het stopzetten van het stipendium?
- Zijn er topsporters in financiële problemen gekomen na beëindiging van het stipendium door bijvoorbeeld het verlies van de A-status?
- Is het voor de gebruikers van de stipendiumregeling eenduidig en transparant wanneer men wel en wanneer men niet in aanmerking komt voor de regeling?
- Hoe beoordelen de gebruikers de aard en frequentie van de inkomensstoets?

2b. De regeling in de praktijk vanuit het oogpunt van NOC*NSF en het Fonds voor de Topsporter

- Is het Fonds voor de Topsporter voldoende geëquipeerd (apparaat/middelen) om de regeling naar behoren uit te voeren?
- Is de overeengekomen onkostenvergoeding aan het Fonds voor uitvoering van de stipendiumregeling in de praktijk voldoende om de dienstverlening op een aanvaardbaar niveau te houden?
- Hoe hoog zijn de uitvoeringskosten voor en het kostenpercentage van de uitvoering van de regeling en hoe verhoudt dit zich tot vergelijkbare voorzieningen?
- Zijn er topsporters geweest die ten onrechte een stipendium hebben ontvangen of een te hoog stipendium?
- Op welke manier wordt (accountants)controle uitgeoefend op het uitvoeren van de stipendiumregeling?
- Zijn de begrippen in het uitkeringsreglement voldoende helder geformuleerd, zoals de begrippen inkomen, bijverdiensten en onkostenvergoeding?
- Wordt in de praktijk consequent aan deze omschrijvingen vastgehouden?
- Wordt er op adequate wijze gecontroleerd op inkomen, bijverdiensten en aard van de onkostenvergoeding?
- Hoe wordt omgegaan met kortingen, terugvorderingen, extra uitkeringen en beëindigingen van het stipendium?
- Wordt het stipendium op tijd uitbetaald?
- Is er gebruik gemaakt van beroepsprocedures, waarom, met welke uitspraken en hoe heeft de Commissie van Beroep gefunctioneerd?

Hoofdonderwerp 3 De effecten van de regeling

3a. De effecten op het prestatieniveau

- Welke relatie bestaat er tussen het ontvangen van een stipendium en de geleverde sportprestaties?
- Hoe verhoudt (de ontwikkeling van) het prestatieniveau van de topsporters met een stipendium zich tot dat van A-topsporters die geen aanspraak hebben kunnen maken op een stipendium?

3b. De effecten op het financieel-economische en sociaal-maatschappelijk leven

- Heeft de invoering van het stipendium veranderingen teweeggebracht in de verschillen tussen groepen topsporters (in het bijzonder tussen topsporters met een A- en B-status, mannen en vrouwen en Olympische en niet-Olympische topsporters), met name ten aanzien van het inkomensniveau en de tijd die zij aan topsport besteden?
- Welke effecten heeft de invoering van de stipendiumregeling gehad op de sociale zekerheid en rechtspositie van de topsporters?

- Conflicteert de stipendiumregeling met andere regelingen, zoals de studiefinanciering, en zo ja, welk effect heeft dit op de financiële situatie van de topsporters?
- In hoeverre heeft de stipendiumregeling de topsporters onafhankelijker gemaakt van ouders, partner en anderen?
- Heeft de stipendiumregeling bijgedragen aan eventuele beslissingen van topsporters om hun topsportcarrière voort te zetten?

3c. De ontwikkeling van stipendiumregeling in de toekomst

- Hoeveel topsporters zullen er in de komende vier jaar gebruik maken van de stipendiumregeling bij een ongewijzigde regeling?
- Komt dit overeen met de verwachte inkomsten en uitgaven voor de komende vier jaar van de verstrekker van het stipendium? Zo niet, waardoor wordt dit verschil veroorzaakt?
- Welke verwachtingen en mogelijkheden hebben de betrokken organisaties ten aanzien van de toekomst van de stipendiumregeling?
- Zijn er in het licht van deze verwachtingen en mogelijkheden aanpassingen van de stipendiumregeling nodig, en zo ja welke?
- Gaat het hierbij om herziening van de grondslagen van de regeling of om een aanpassing of aanscherping van de gehanteerde definities?

Bijlage 2 Geraadpleegde personen

Wytze van Alten

Topsporter (handboogschieten)

Ralph van Baasbank

NL Sporter

Michiel Bartman

Topsporter (roeien, lid AtletenCommissie)

Hans Blom

Ministerie van VWS, Directie Sport

Maarten van Bottenburg

W.J.H. Mulier Instituut

(lid begeleidingscommissie)

Tom van der Burgt

Nederlandse Volleybal Bond

I. Charington

Squashbond Nederland

Frans van Dijk

NOC*NSF, hoofd afdeling begeleiding en innovatie Topsport

(lid begeleidingscommissie)

Yavuz Ekiz

Informatie Beheer Groep, Regioteam Oost Brabant

Arno den Hartog

Koninklijke Nederlandse Hockey Bond

Chris Hassall

NEBAS-NSG

Robert-Jan van Helden

Koninklijke Nederlandse Zwem Bond

Ciska Janssen

NOC*NSF, begeleiding topsporters

Sylvia de Jong

Koninklijke Nederlandse Roei Bond

Fons Kemper

Ministerie van VWS, Directie Sport
(lid begeleidingscommissie)

Ruud Koning

Universiteit van Groningen, hoogleraar Sporteconomie
(lid begeleidingscommissie en medeauteur paragraaf 5.2)

Johan Lammerts

Koninklijke Nederlandse Wielren Unie

Trea de Looff

NOC*NSF AtletenCommissie
(lid begeleidingscommissie)

Hans Meijer

Koninklijke Nederlandse Baseball en Softball Bond

Frits Noordam

Universiteit van Groningen, hoogleraar sociaal-verzekeringsrecht
(voormalig bestuurslid SVB)

Dennis Rijnbeek

Topsporter (zwemmen, lid AtletenCommissie)

Geert Slot

Fonds voor de Topsporter
(lid begeleidingscommissie)

Jan Willem Snippe

NOC*NSF, begeleiding topsporters

Arnoud Sterk

Ministerie van VWS, Directie Sport
(lid begeleidingscommissie)

Teunis IJdens

IVA beleidsonderzoek en advies

Marcella Boerma

Ex-topsportster (snowboarden, lid AtletenCommissie)

Bijlage 3 Uitkeringsreglement

Stipendiumregeling voor topsporters met A-status

Uitkeringsreglement stichting Fonds voor de Topsporter

Definities

Artikel 1

In dit reglement wordt verstaan onder:

- a. het Fonds: de stichting Fonds voor de Topsporter.
- b. statuten: de statuten van de stichting Fonds voor de Topsporter.
- c. het bestuur: het bestuur van de stichting Fonds voor de Topsporter, als bedoeld in artikel 5 van de statuten.
- d. het ministerie (van VWS): het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- e. Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie (hierna: NOC*NSF): de sportkoepel van Nederland.
- f. sporter: de topsporter die door NOC*NSF de zogenoemde A-status heeft gekregen, conform het Statusreglement topsporters en hetgeen daarin staat vermeld over het verlenen en behoud van de A-status (onder andere ook met betrekking tot de bestraffing wegens dopinggebruik en de daarin opgenomen bezwaar- en beroepsprocedure).
- g. sport: (het onderdeel van) de tak van sport die de topsporter met A-status beoefent.
- h. bond: de betreffende topsportbond, aangesloten bij NOC*NSF, waarvoor de topsporter met A-status uitkomt.
- i. de regeling: de Stipendiumregeling voor topsporters met A-status.
- j. stipendium: de uitkering uit het Fonds op grond van dit reglement.
- k. inkomen: inkomen uit arbeid in het bedrijfs- en beroepsleven, zoals bedoeld in de artikelen 8 tot en met 11 van dit reglement.
- l. toetsperiode: de periode van de zes maanden voorafgaand aan de maanden juni en december waarover wordt bekeken wat het totale inkomen van de sporter over die maanden is geweest.
- m. minimumloon: het wettelijk minimumloon als bedoeld in artikel 8 van de Wet minimumloon en minimum vakantiebijslag.
- n. commissie: commissie van beroep.

Werkings sfeer en werkwijze

Artikel 2

1. De stipendia worden, ingevolge de doelstellingen van het Fonds, op hun aanvraag aan sporters toegekend teneinde hen in staat te stellen hun sport op professionele wijze te beoefenen.

2. Een sporter heeft - onder de in dit reglement genoemde voorwaarden - aanspraak op een stipendium als bedoeld in dit reglement.
3. Het stipendium wordt slechts toegekend als het inkomen van de sporter voor de periode dat het stipendium wordt toegekend, naar verwachting lager is dan het minimumloon.

Artikel 3

1. Het Fonds verstrekt de stipendia uitsluitend aan sporters die door NOC*NSF de A-status hebben gekregen, en die voldoen aan de criteria zoals geformuleerd in dit uitkeringsreglement.
2. Voldoet een sporter niet (meer) aan de criteria voor toekenning, dan wordt het stipendium niet verstrekt dan wel gestopt met ingang van de maand volgend op het moment dat niet meer aan bedoelde criteria wordt voldaan.
3. Onder de in lid 1 van dit artikel bedoelde sporters worden eveneens begrepen de sporters uit bonden / organisaties voor aangepast sporten.
4. Door sporter bedoeld in het voorgaande lid kan in overleg met het bestuur van bepalingen in dit reglement met betrekking tot de aanvraag-, bezwaar- en beroepsprocedure worden afgeweken, indien de sporter door zijn / haar handicap niet aan de betreffende verplichtingen kan voldoen.

Artikel 4

Stipendia uit het Fonds komen niet ten laste van het kapitaal van het Fonds.

Stipendiumregeling

Artikel 5

1. Aan sporters wordt door het Fonds een maandelijks stipendium toegekend.
2. De hoogte van stipendium bedraagt maximaal 70% van het minimumloon.
3. Het inkomen van de sporter wordt in mindering gebracht op het stipendium voor zover het stipendium en het inkomen het maximum van 100% van het minimumloon overstijgen.
4. Indien de sporter een inkomen heeft van meer dan 100% van het minimumloon, wordt geen stipendium toegekend.
Indien de sporter een inkomen heeft tussen de 30% en 100% van het minimumloon wordt het stipendium zodanig begrensd dat de sporter in totaal (inkomen en stipendium) niet meer dan 100% van het minimumloon ontvangt.
5. Op het uitgekeerde bedrag vinden, voor zover noodzakelijk, de wettelijke inhoudingen en afdrachten plaats.
6. Het toegekende stipendium wordt maandelijks, uiterlijk voor het einde van de maand, betaalbaar gesteld op het door de sporter aangegeven rekeningnummer.

Artikel 6

De sporter die in aanmerking komt voor het stipendium zal zich gedurende die periode blijvend inspannen voor het behoud van de A-status, zulks ter beoordeling van zowel de bond als NOC*NSF.

Aanvraagprocedure

Artikel 7

1. Het stipendium wordt aangevraagd bij het Fonds middels het daarvoor bestemde aanvraagformulier.
2. Het in lid 1 van dit artikel bedoelde aanvraagformulier dient volledig volgens de in de toelichting bij het formulier vermelde richtlijnen te zijn ingevuld.
3. Het Fonds kan de sporter om bewijsstukken vragen om de aanvraag te toetsen op de in dit reglement gestelde criteria.

Inkomenstoets

Artikel 8

Voor de toepassing van de stipendiumregeling wordt onder inkomen uit arbeid in het bedrijfs- en beroepsleven verstaan:

- a) de bruto opbrengst van arbeid (inclusief resultaat uit overige werkzaamheden);
- b) de belastbare winst uit onderneming en zelfstandig uitgeoefend beroep.

Artikel 9

Onder 'bruto opbrengst van arbeid' als bedoeld in artikel 8, onderdeel a, wordt verstaan:

- i. de gelden en alle andere voordelen uit hoofde van arbeid uit dienstbetrekking ingevolge artikel 2 tot en met 4 van de Wet op de loonbelasting 1964 en artikel 3a van de Coördinatiewet Sociale Verzekering, verminderd met het bepaalde in artikel 11;
- ii. de gelden en alle andere voordelen uit hoofde van arbeid niet in dienstbetrekking, verminderd met het bepaalde in artikel 11;
- iii. een uitkering op grond van de verplichte verzekering van de Werkloosheidswet, de Ziektewet, de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen, de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten of de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering, alsmede uitkeringen die naar aard en strekking daarmee overeenkomen;
- iv. een uitkering op grond van een particuliere verzekering wegens derving van inkomen, welke ten behoeve van de werknemer in het kader van een individuele of collectieve arbeidsovereenkomst is afgesloten;
- v. een uitkering op grond van een buitenlandse wettelijke sociale verzekeringsregeling, voor zover niet begrepen onder iii., met uitzondering van een uitkering, die naar aard en strekking overeenkomt met een uitkering op grond van de Algemene Kinderbijslagwet of een verstrekking op grond van de Ziekenfondswet (Stb. 1964, 392) of de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten;
- vi. een toeslag op grond van de Toeslagenwet.

Artikel 10

1. Onder belastbare winst als bedoeld in artikel 8, onderdeel b, wordt verstaan hetgeen ingevolge het bepaalde bij of krachtens de Wet inkomstenbelasting 2001

als belastbare winst wordt beschouwd, verminderd met het bepaalde onder artikel 11.

2. Indien de berekening van de in lid 1 van dit artikel bedoelde belastbare winst leidt tot een negatief bedrag, wordt die winst op nihil gesteld.

Artikel 11

Onder inkomen uit arbeid ingevolge artikel 8 wordt niet verstaan:

- i. de kostenvergoeding welke het Fonds verstrekt;
- ii. vergoeding van kosten van vervoer terzake van wedstrijden, trainingen en dergelijke. Hierbij gelden de fiscale regels ter zake van deze kosten;
- iii. de voordelen van het genot van de ter beschikking gestelde auto;
- iv. de verstrekte, de vergoede of de ter beschikking gestelde attributen, kleding en schoeisel die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van de sport;
- v. een bonus ingevolge een door het NOC*NSF goedgekeurd medailleplan, welke wordt aangewend om na de actieve sportcarrière, maar vóór het ingaan van de 65e levensjaar, onder voorwaarden een of meer uitkeringen of verstrekkingen te ontvangen, in het kader van een overbruggingspensioen;
- vi. een eenmalige uitkering welke na beëindiging van de dienstbetrekking aan de sporter in verband met die beëindiging wordt betaald;
- vii. subsidies die op grond van artikel 3 van de Wet inschakeling werkzoekenden worden verstrekt voor het onverplicht, in georganiseerd verband, verrichten van onbetaalde maatschappelijk nuttige activiteiten;
- viii. een uitkering ingevolge de Algemene nabestaandenwet;
- ix. een basisbeurs en een aanvullende beurs op grond van de Wet studiefinanciering 2000, alsmede een beurs die naar aard en strekking daarmee overeenkomt;
- x. betalingen in het kader van de zogenoemde vrijwilligersregeling.

Beslissing en uitbetaling

Artikel 12

1. Op basis van het ingevulde aanvraagformulier en met inachtneming van de bepalingen in het uitkeringsreglement beslist het Fonds of aan de betreffende sporter een stipendium wordt toegekend dan wel de aanvraag wordt afgewezen.
2. Binnen veertien dagen na ontvangst van het aanvraagformulier doet het Fonds van de in lid 1 bedoelde beslissing schriftelijk mededeling aan de betreffende sporter.
3. In de maand volgend op een beslissing tot toekenning van een stipendium vindt de eerste uitbetaling plaats.

Financiële verantwoording

Artikel 13

1. Verstrekkingen op grond van een toegekend stipendium vinden plaats bij wijze van voorschot.

2. Uiterlijk in de maanden december en juni geeft de sporter aan het Fonds op welke inkomsten gedurende de toetsperiode zijn genoten.
3. De opgave van het inkomen door de sporter dient te geschieden op de door het Fonds voorgeschreven wijze.
4. Op grond van deze opgave wordt de hoogte van het stipendium, mede op basis van het bepaalde in dit reglement, definitief vastgesteld door het Fonds.
5. Wijzigingen van het inkomen in de toetsperiode kunnen effect hebben op de hoogte van het voorschot op het stipendium over de periode volgend op de toetsperiode.
6. Teveel uitbetaald (voorschot op het) stipendium - op basis van de opgave dan wel onjuiste of onvolledige, al dan niet opzettelijk, opgegeven informatie - wordt bruto teruggevorderd.

Bezwaar en beroep

Artikel 14

1. De sporter die bezwaar heeft tegen de beslissing van het Fonds, inhoudende de toekenning of afwijzing van een stipendium of ontheffing, dient binnen zes weken na dagtekening van de beschikking, schriftelijk en gemotiveerd dit bezwaar kenbaar te maken bij het Fonds.
2. Het Fonds neemt binnen zes weken na ontvangst van het bezwaarschrift een besluit, echter niet dan nadat de sporter in de gelegenheid is gesteld te worden gehoord dan wel zijn zienswijze mondeling toe te lichten.
3. Dit besluit wordt zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen een week, schriftelijk aan de sporter medegedeeld.

Artikel 15

1. Indien de betrokken sporter tegen het besluit als bedoeld in artikel 14 lid 2 bezwaar heeft, kan de sporter binnen zes weken na dagtekening van dit besluit daartegen schriftelijk en gemotiveerd beroep aantekenen bij een onafhankelijke arbitragecommissie.
2. Deze commissie zal bestaan uit een afgevaardigde namens de sporters, een afgevaardigde namens het Fonds dan wel NOC*NSF en een onafhankelijke derde, die wordt aangewezen door de voorzitter van de Vereniging voor Sport en Recht, die tevens voorzitter is van de commissie. De commissie zal een (arbitrage)reglement opstellen.
3. Het gestelde in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (de artikelen 1020 e.v. inzake arbitrage) is, voor zover mogelijk, van toepassing op de inhoudelijke behandeling van het beroep door de commissie.
4. De commissie doet uiterlijk zes weken na ontvangst van het beroepsschrift schriftelijk uitspraak.
5. Het oordeel van deze commissie is zowel voor het Fonds als voor de betrokken sporter bindend. Arbitraal appèl is derhalve uitgesloten.

Slotbepalingen

